Evaluatie Pilot Stadsdeelpanels



Gertjan de Groot, Rosa Koetsenruijter, Bob Knoester en Eelco van Wijk

Hogeschool van Amsterdam / Lectoraat Coördinatie Grootstedelijke Vraagstukken

Christine Bleijenberg, Bernell Herder, Denise Jonker

De Haagse Hogeschool / Lectoraat Public Governance

Inhoudsopgave

Aanleiding en doel van het onderzoek 3

Leeswijzer 4

Onderzoeksmethoden 5

Hoofdstuk 1: Onderzoek naar de ervaringen van organiserende stadsdeelcommissieleden, ambtenaren en stadsdeelbestuurders 5

Hoofstuk 2: Onderzoek naar ervaringen van deelnemers 7

Hoofdstuk 1 Perspectief van de organiserende stadsdeelcommissieleden, ambtenaren en stadsdeelbestuurders 9

1.1 Het ontstaan van het instrument 'stadsdeelpanel' 9

1.2 Ontwerpen van een Stadsdeelpanel 14

1.3 De Stadsdeelpaneldagen 23

1.4 De opvolging van de adviezen 29

1.5 Conclusies 35

1.6 Aanbevelingen 38

Hoofdstuk 2 Perspectief van deelnemers 40

2.1 Theoretisch perspectief 40

2.2 Resultaten 42

2.4 Wat kunnen we leren van drie stadsdeelpanels? 58

Hoofdstuk 3 Conclusies en reflectie 61

Bronnen 64

Bijlagen 66

Bijlage 1 Lijst geïnterviewden 66

Bijlage 2 Focusgroepen en aanwezigen 67

Aanleiding en doel van het onderzoek

In 2023 heeft de gemeente Amsterdam het stadsdeelpanel geïntroduceerd als participatievorm. Staddeelpanels beogen bij te dragen aan betere oplossingen voor vraagstukken op het niveau van stadsdelen door bewoners adviezen te laten formuleren om deze vraagstukken aan te pakken. De stadsdeelpanels adviseren stadsdeelcommissies. Op die manier beogen stadsdeelpanels ook bij te dragen aan het vergroten van de betrokkenheid en vertrouwen van bewoners in het bestuur van de betreffende stadsdelen. Door het stedelijk team participatie is een handboek en leidraad voor het opzetten en uitvoeren van een stadsdeelpanel opgesteld.

In de periode september 2024 – april 2025 hebben de eerste stadsdeelpanels plaatsgevonden. De drie staddelen (West, Oost en Noord) hebben, binnen de stedelijk opgestelde kaders, stadsdeelpanels georganiseerd met elk hun eigen aanpak en accenten in de voorbereiding en uitvoering.

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de eerste ervaringen met de aanpak en uitvoering van staddeelpanels om hiervan te kunnen leren en (eventuele) verbeteringen door te voeren. Het onderzoek richt zich op de doorwerking van de stadsdeelpanels bij a) deelnemers aan het stadsdeelpanel en b) in de ontwikkeling en uitvoering van beleid.

Om te kunnen leren van de eerste ervaringen met de stadsdeelpanels levert dit onderzoek een bijdrage aan de beantwoording van de volgende deelvragen:

1. Wat is de doorwerking van deelname aan het stadsdeelpanel bij bewoners?

2. Wat is de doorwerking van deelname aan het stadsdeelpanel op stadsdeelcommissie (de primaire ontvangers van de adviezen), het stadsbestuur en de rest van de gemeentelijke organisatie?

Op basis van de beantwoording deze twee deelvragen trekken we voorlopige conclusies over de huidige opzet en verbeterpunten.

Leeswijzer

In dit rapport leest u de bevindingen van het evaluatieve onderzoek naar de eerste drie uitgevoerde stadsdeelpanels in Amsterdam; in West, Oost en Noord. Dit rapport is opgedeeld in drie hoofdstukken: hoofdstuk 1 waarin onderzoekers van de Hogeschool van Amsterdam rapporteren over hun deelonderzoek naar de ervaringen van organiserende stadsdeelcommissieleden, ambtenaren en stadsdeelbestuurders, hoofdstuk 2 waarin onderzoekers van de Haagse Hogeschool rapporteren over het deelonderzoek naar de ervaring van deelnemers aan de stadsdeelpanels en hoofdstuk 3 waarin de belangrijkste bevindingen uit beide deelonderzoeken worden samengevoegd en waarin we reflecteren op de uitvoeringen van de eerste drie stadsdeelpanels.

Onderzoeksmethoden

In dit evaluatieve onderzoek is gekeken naar stadsdeelpanels vanuit het perspectief van zowel de stadsdeelcommissieleden als van de deelnemers. Hierbij stond de vraag centraal in hoeverre het instrument de beoogde doelstellingen realiseert; zowel die van de centrale stad, als die van de afzonderlijke stadsdelen.

Hoofdstuk 1: Onderzoek naar de ervaringen van organiserende stadsdeelcommissieleden, ambtenaren en stadsdeelbestuurders

In dit onderdeel is gekeken naar de impact van de adviezen van het stadsdeelpanel op de stadsdeelcommissie (de primaire ontvangers), het stadsbestuur en de rest van de gemeentelijke organisatie, dat wil zeggen in de ontwikkeling of uitvoering van beleid. Daarnaast is in dit onderdeel ook gekeken naar hoe deze impact zich verhoudt tot de beoogde doelstellingen. Tevens is de impact van het instrument stadsdeelpanels onderzocht.

Om zicht te krijgen op de impact van de adviezen hebben we drie fasen onderscheiden in het onderzoek: het reconstrueren van het proces voorafgaand aan de stadsdeelpanels, de uitvoering van de stadsdeelpaneldagen zelf en het proces na afloop van de stadsdeelpanels.

Focusgroepen en interviews

Om het proces voorafgaand aan de stadsdeelpanels te reconstrueren zijn voor elk stadsdeelpanel in de respectievelijke stadsdelen focusgroepen georganiseerd met betrokkenen bij de organisatie van het panel. Denk hierbij aan stadsdeelcommissieleden, bestuursadviseurs, projectleiders, gebiedsmanagers, leden van stedelijk team participatie, en dagelijks bestuurders (wie aanwezig waren is terug te lezen in Bijlage 2). Het doel van deze focusgroepen was het komen tot een gezamenlijke tijdlijn met daarop *key moments*. De identificatie van deze *key moments* diende ertoe inzichtelijk te krijgen welke momenten en keuzes belangrijk waren in het proces van organisatie en daarmee mogelijk van invloed konden zijn op de uiteindelijke impact van (de adviezen uit) het stadsdeelpanel. Ter voorbereiding van deze focusgroepen zijn verschillende betrokkenen geïnterviewd. Dit waren leden van de kerngroep uit de stadsdeelcommissies, de projectleiders, en participatieprofessionals van de externe bureaus. De interviews dienden ertoe eerste input te geven voor de tijdlijn die tijdens de focusgroep verder uitgewerkt zou worden. In de interviews is ingegaan op het (proces van het) ontwerp van het stadsdeelpanel, de beoogde doelen en de roverdeling gedurende het proces. Bijlage 1 bevat een overzicht van de geïnterviewden en de aanwezigen bij de verschillende focusgroepen.

Alle genodigden voor de focusgroepen zijn ook uitgenodigd voor een afsluitende focusgroep. Deze afsluitende focusgroep vond plaats in juni 2025 nadat alle drie de

stadsdeelpanels hadden plaatsgevonden. Het doel van deze afsluitende focusgroep was het delen van voorlopige bevindingen vanuit het onderzoek en met de aanwezigen (het overzicht van de aanwezigen is terug te zien in Bijlage 2) terug te blikken en te reflecteren op de organisatie, de doelen en de impact van de panels.

Na de respectievelijke stadsdeelpanels zijn aanvullend nog gesprekken gevoerd met stadsdeelcommissieleden die tegenstander zijn van het inzetten van het instrument stadsdeelpanel. Dit omdat het belangrijk is ook dit kritische geluid mee te nemen in deze evaluatie.

Observaties

Tijdens de drie stadsdeelpaneldagen zijn onderzoekers aanwezig geweest om te observeren. Hierbij hebben de onderzoekers gelet op de opzet van de dag, de verstrekking van informatie/kennis aan deelnemers, de introductie van de dag aan deelnemers, de uitgesproken verwachtingen over de opbrengsten van het panel, de ingezette werkvormen, het proces van het formuleren van adviezen. Deze observaties zijn in analyse afgezet tegen de (in de focusgroep en interviews) besproken ontwerpkeuzes en doelen.

Volgen van de adviezen

Om te begrijpen wat de impact is van (de adviezen uit) het stadsdeelpanel op de ontwikkeling en/of uitvoering van beleid is ook het proces na de stadsdeelpaneldagen onderzocht. Nadat de adviezen, op de dag zelf, door de deelnemers zijn aangeboden aan de stadsdeelcommissie, hebben wij deze ‘gevolgd’. Er is meegekeken met stadsdeelcommissievergaderingen en er zijn documenten van het stadsdeel gelezen om zicht te krijgen op hoe de commissie is omgegaan met de ontvangen adviezen en hoe deze adviezen zijn of worden meegenomen in de ontwikkeling en/of uitvoering van beleid.

Hoofstuk 2: Onderzoek naar ervaringen van deelnemers

Deskresearch

Door middel van deskresearch is inzicht verkregen in de opzet en het verloop van het stadsdeelpanel. Het gaat dan bijvoorbeeld om de uitnodigingen, het programma en uitkomsten van het stadsdeelpanel.

Vooraf

Voorafgaand aan de start elk van de stadsdeelpanels is een korte vragenlijst onder deelnemers afgenomen om inzicht te krijgen in de verwachtingen van het stadsdeelpanel. Naast deze inhoudelijke vragen, werden er ook enkele vragen gesteld over achtergrondkenmerken. De deelnemers werd gevraagd om voorafgaand aan het stadsdeelpanel een papieren vragenlijst in te vullen. Deze kon vervolgens ter plekke worden ingevuld.

Na afloop

Na afloop van elk stadsdeelpanel hebben deelnemers nogmaals een vragenlijst ingevuld om de ervaringen van deelnemers met het stadsdeelpanel in kaart te brengen.

De vragenlijst werd aan het einde van de bijeenkomst persoonlijk uitgedeeld aan deelnemers met het verzoek om deze ter plekke in te vullen. Als aanvulling op het vragenlijstonderzoek zijn tevens enkele online interviews met deelnemers uitgevoerd. De citaten in dit rapport zijn afkomstig uit de interviews en de toelichting die deelnemers gaven bij de open vragen in de vragenlijst.

Tabel 1 Overzicht dataverzameling middels vragenlijsten en interviews deelnemers

Stadsdeelpanel	Deelnemers	Respons vragenlijst vooraf (aantal + percentage)	Respons vragenlijst achteraf (aantal + percentage)	Aantal interviews
West	166	159 (96%)	140 (84%)	5
Oost	200	150 (75%)	149 (74%)	5
Noord	130	94 (72%)	71 (55%)	6

Beperkingen onderzoek

Het evaluatieonderzoek onder deelnemers heeft plaatsgevonden voorafgaand en na afloop van de bijeenkomst. De ervaringen van deelnemers met het online stemmen is, met name om redenen van uitvoerbaarheid, hier niet in meegenomen. Op basis van eerdere ervaringen was de verwachting dat de respons na het online stemmen te laag zou zijn.

De respons op de vragenlijst vooraf lag tussen 72 -96% en achteraf tussen de 55-84%. Het verschil in respons heeft verschillende oorzaken. De wisselende respons betekent dat de uitkomsten met enige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Er zijn verschillende verklaringen voor de lage respons. Allereerst is een vragenlijst een talige vorm om feedback te vragen. Voor deelnemers die minder taalvaardig zijn is dit een belemmering. Ten tweede is het invullen van twee vragenlijsten op een dag veel gevraagd van deelnemers. In Oost en Noord is er in de communicatie met deelnemers weinig tot geen aandacht besteed aan het onderzoek en de lage respons in Noord mede veroorzaakt doordat deelnemers naar huis gingen voordat de afsluitende presentaties waren afgerond.

Tot slot zijn er ordinale schalen gebruikt in de vragenlijsten omdat dit het voor respondenten iets makkelijker maakt om vragen te beantwoorden. Dit brengt met zich mee dat we geen uitspraken kunnen doen over de significantie van de gevonden resultaten. De uitkomsten hebben betrekking op de deelnemersgroep en bijvoorbeeld niet op veranderingen bij individuele deelnemers.

Hoofdstuk 1 Perspectief van de organiserende stadsdeelcommissieleden, ambtenaren en stadsdeelbestuurders

In dit hoofdstuk beantwoorden we de deelvraag: Wat is de doorwerking van deelname aan het stadsdeelpanel op stadsdeelcommissie (de primaire ontvangers van de adviezen), het stadsbestuur en de rest van de gemeentelijke organisatie? Tevens is de impact van het instrument stadsdeelpanels onderzocht.

We gaan eerst in op het ontstaan van het instrument stadsdeelpanels en de daarbij geformuleerde doelen en vervolgens analyseren we de drie de onderzochte stadsdeelpanels. Dat doen we in drie fasen: de ontwerpfase waarin de vraagstelling en doelstelling van de drie stadsdeelpanels bepaald zijn, de feitelijke stadspaneldagen zelf en de opvolgingsfase waarin we de besluitvorming van adviezen uit de stadsdeelpanels volgen.

1.1 Het ontstaan van het instrument ‘stadsdeelpanel’

In dit evaluatieve onderzoek kijken we in hoeverre het instrument ‘stadsdeelpanel’ doet waarvoor het in het leven is geroepen. Daarom kijken we allereerst naar de ontstaansgeschiedenis van het instrument. We zetten uiteen hoe het instrument is ontstaan, voor welk probleem de stadsdeelpanels een oplossing moesten bieden en hoe het is uitgewerkt. In de daaropvolgende hoofdstukken wordt vervolgens uiteengezet hoe het instrument in de praktijk wordt toegepast en hoe dat zich verhoudt tot de hier beschreven ontstaansgeschiedenis en uitgangspunten.

Ontstaansgeschiedenis

Na afschaffing van de deelgemeenten en –raden in Amsterdam in 2014 werd een nieuw stelsel geïntroduceerd waarbij stadsdelen gekozen bestuurscommissie hadden, met een dagelijks bestuur uit hun midden. Dit stelsel werd in 2016 geëvalueerd door de commissie Brenninkmeijer die vooral kritisch was op een sterk gepolitiseerde en inefficiënte bestuurscultuur (Brenninkmeijer et. al., 2016). Naar aanleiding van deze evaluatie werden in 2018 aanpassingen doorgevoerd: stadsdelen kregen een stadsdeelbestuur dat werd aangewezen door het college en een adviserende stadsdeelcommissie, gekozen door bewoners ‘als ogen en oren van de wijk’. Deze opzet moest bijdragen aan een betere samenwerking tussen centraal en decentraal bestuur. Daarnaast moest het de toegankelijkheid voor, en inbreng van inwoners versterken en het politieke karakter van de stadsdeelcommissies verminderen (Brenninkmeijer et. al., 2016).

In 2020 werden deze aanpassingen geëvalueerd, ditmaal door het bureau Necker van Naem (Van Zuydam et. al., 2020). Een greep uit hun conclusies: de stadsdeelcommissies zijn politiek van karakter en stellen zich controlerend, in plaats van adviserend op ten opzichte van het dagelijks bestuur. Ook gaat dit politieke karakter ten koste van de toegankelijkheid van de stadsdeelcommissie voor bewoners. Daarnaast nemen Amsterdammers stadsdeelcommissies en -besturen niet erg serieus door hun beperkte inbreng, invloed en slagkracht ten opzichte van het college en de raad. Stadsdeelcommissies zijn meer reactief op adviesaanvragen van het dagelijks bestuur dan dat ze proactief thema's agenderen. Betere zichtbaarheid van de gemeente en aansluiting bij lokale opgaven is gewenst maar de stelselwijziging heeft dit (nog) niet bereikt, volgens Amsterdammers (Van Zuydam et. al., 2020).

In het rapport van Necker van Naem staan een aantal scenario's of denkrichtingen voor de doorontwikkeling van het stelsel. Een van deze scenario's schetst het versterken van de stadsdeelcommissies met behulp van elementen van de participatieve democratie, om "de inbreng en betrokkenheid van inwoners (mee weten en meedenken) te organiseren". Ze spreken over (deels) gelote stadsdeelcommissies en methoden en instrumenten van deliberatie bij het vormgeven van gebiedsagenda's en -projecten. Hiermee zou "het dilemma vermeden worden van politieke lijsten versus onafhankelijke buurtvertegenwoordigers" en bijdragen aan de toegankelijkheid en responsiviteit van de stadsdelen. Ook zou je hiermee "de neiging tot 'gemeenteraad spelen' in stadsdeelcommissies voorkomen". Van Zuydam et. al. (2020) noemen als mogelijke methodes: "onderwerpen bespreken in groepen onder leiding van technisch voorzitters en met behulp van onafhankelijke experts, gevolgd door brede (digitale) stemmingen over voorstellen." (Van Zuydam et. al., 2020, p.23)

Stadspanels en reacties

Deze evaluatie leidde tot een voorstel voor aanpassingen van het bestuurlijk stelsel in 2022, met daarin ook de optie om (toen nog) 'stadspanels' te organiseren. Deze panels zouden bestaan uit een gelote groep bewoners die viermaal per jaar de stadsdeelcommissies zouden adviseren. Op basis van dit voorstel vond inspraak plaats met bewoners, stadsdeelcommissies en besturen (Gemeente Amsterdam, 2022a). De reactienota vatte de reacties van de bewoners als volgt samen :

> "Een meerderheid (van bewoners) is wel positief, mits er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan: geïnteresseerde deelnemers, echt wat kunnen bepalen, voldoende tijd hebben, kennisniveau van de deelnemers op peil brengen en houden, zelf onafhankelijke expertise kunnen inhuren, zelf thema's aandragen en frequentie bijeenkomen bepalen." "Als het gaat om de opdracht, vraag en bevoegdheden van de gelote burgers in een stadsdeelpanel en die uit de SDC's, geven bewoners aan dat deze van te voren duidelijk moeten worden gemaakt. Nu is vaak niet duidelijk wat er gevraagd wordt en welke ruimte er is voor bewoners om iets in te brengen." (Gemeente Amsterdam, 2022b, p.17)

Besturen van de stadsdelen waren positiever over het instellen van een stads(deel)panel dan de stadsdeelcommissies. Stadsdeelcommissies waarschuwden vooral voor het gebrek aan slagkracht van deze panels en benadrukten het belang van flexibiliteit bij het invullen van deze “klankborden” (Gemeente Amsterdam, 2022b, p. 36-37).

Het college van B&W stelt voor:

> “om in alle stadsdelen met een geloot stadspanel te gaan werken waarin tenminste 250 gelote Amsterdammers zitten. Zij buigen zich tenminste 2 x per jaar over voor het stadsdeel belangrijke onderwerpen. De uitkomsten van de beraadslaging in het stadsdeelpanel wegen bij meerderheid zwaar bij stemming of advies. Het stadsdeelpanel wordt geraadpleegd door SDC. Omdat het een experiment betreft kan de vormgeving van de gelote panels variëren in de verschillende stadsdelen. Dit wordt na de start van de nieuwe SDC’s nader ingevuld. Het is duidelijk dat de bevoegdheden, de opdracht en de wijze waarop de deelnemers geloot worden en van informatie worden voorzien goed moet worden geregeld. Bij het vormgeven van deze panels worden de uit participatie voortkomende voorwaarden zo veel mogelijk overgenomen. Na een evaluatie van dit experiment kan worden gekeken naar mogelijke uitbreiding op stedelijk niveau.” (Gemeente Amsterdam, 2022b, p.16-17)

Stadsdeelpanels in de verordening en uitwerking

Na deze reactieronde en besluitvorming werden stadsdeelpanels opgenomen als artikel 38 van de stadsdeelverordening; de Verordening Stadsdelen en Stadsgebied 2022 (Overheid.nl, 2025).

De wettelijke kaders die een stadsdeelpanel beschrijven waren:

1. Het stadsdeelpanel bestaat uit inwoners uit het desbetreffende stadsdeel. De stadsdeelcommissie stelt via loting een stadsdeelpanel in om de commissie te adviseren over onderwerpen of thema’s die relevant zijn voor het stadsdeel. De stadsdeelcommissie kan besluiten hiervoor een ander participatie-instrument in te zetten.
2. Het stadsdeelpanel bestaat uit inwoners uit het desbetreffende stadsdeel.
3. Het aantal deelnemers van het stadsdeelpanel is ten minste 250 leden.
4. Het voltallige stadsdeelpanel adviseert minimaal tweemaal per jaar.
5. De stadsdeelcommissie, de gemeenteraad en burgers woonachtig in het stadsdeel kunnen kwesties aan het stadsdeelpanel, dan wel leden daarvan voorleggen.
6. Om tot een gewogen oordeelsvorming te komen kan het stadsdeelpanel ondersteund worden door een deskundige op het gebied van participatie.
7. Leden van het stadsdeelpanel krijgen voor het bijwonen van een bijeenkomst, bedoeld in het vierde lid, een vacatie vergoeding van maximaal €100,–.

8. Het stadsdeelpanel brengt schriftelijk advies uit aan de stadsdeelcommissie, gemeenteraad of burgers binnen maximaal vier weken nadat de kwestie is voorgelegd.

Deze kaders en voorwaarden zijn vervolgens in een co-creatief proces onder leiding van het Stedelijk Team Participatie uitgewerkt tot een leidraad (Gemeente Amsterdam, 2022c) en handboek (Gemeente Amsterdam, 2022d) dat uiteindelijk in december 2022 definitief was. Deze zijn bedoeld voor de stadsdelen die een panel willen uitvoeren en helpen hen bij de keuze voor een panel en het organiseren en vormgeven hiervan.

Volgens de leidraad (2022, p. 7) draagt een succesvol stadsdeelpanel bij aan de volgende doelen:

- Betere oplossingen voor lokale problemen,
- Meer betrokkenheid van burgers bij de lokale gemeenschap en
- Meer onderling vertrouwen tussen bewoners en de lokale overheid.

De mate van succes van stadsdeelpanels is – volgens de leidraad (p. 8) – groter wanneer er aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. Het is voor iedereen duidelijk en begrijpelijk wat het stadsdeelpanel doet en hoe het werkt;
2. De dialoog tussen Amsterdammers staat centraal en alle deelnemers voelen zich uitgenodigd om daaraan mee te doen;
3. Alle Amsterdammers worden op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in de stadsdeelpanels, zodat het democratisch leerproces verder rijkt dan het panel;
4. De rol van buurtplatforms en bewonerscollectieven in de stad worden versterkt door de stadsdeelpanels. Ze krijgen een formele plek om kwesties te agenderen, krijgen de kans om hun standpunt en ervaring te delen met het panel en komen zo in contact met meer buurtgenoten;
5. Het is voor bewoners duidelijk wat er is gebeurd met de uitkomsten van de stadsdeelpanelbijeenkomsten;
6. De lokale overheid stelt zich toegankelijk en ontvankelijk op voor de stadsdeelpanels. Er is commitment, niet alleen van de stadsdeelcommissie, maar vanuit de gehele gemeentelijke organisatie: College van B&W, dagelijks besturen, de raad, stedelijke directies en stadsdeelorganisaties;
7. Het werken met stadsdeelpanels is een leerproces. We proberen, evalueren en verbeteren. We geven niet op.

Samengevat is het instrument stadsdeelpanel is ontstaan als een oplossing voor twee vraagstukken die zijn aangestipt in meerdere evaluaties van het bestuurlijk stelsel en aanpassingen daarvan. Enerzijds moet dit participatieve instrument de adviserende rol en slagkracht van de stadsdeelcommissie versterken, anderzijds de inbreng en betrokkenheid van inwoners mogelijk maken. In de ontwikkeling van het instrument hebben deze begunstigden aangegeven wat er nodig was om deze doelen te behalen.

Stadsdeelcommissies vroegen flexibiliteit in de inzet van het instrument. Bewoners die een reactie hebben op het rapport van Necker & Naem vroegen een heldere opdracht, vraag en bevoegdheden, genoeg (onafhankelijke) kennis en de mogelijkheid om zelf onderwerpen en frequentie te kunnen bepalen. In de leidraad (2022, p. 7) staat naast het vergroten van betrokkenheid van de bewoners bij de lokale gemeenschap en het vergroten van onderling vertrouwen tussen bewoners en de lokale overheid als derde doel voor de stadsdeelpanels dat die bijdragen aan betere oplossingen voor lokale problemen.

1.2 Ontwerpen van een Stadsdeelpanel

In juni 2022 krijgen de stadsdeelcommissies het aanbod om in hun eigen stadsdeel een stadsdeelpanel te organiseren. Doen zij dat volgens de leidraad van Stedelijk Team Participatie, dan krijgen zij vanuit centrale stad capaciteit (in de vorm van een projectleider en aanvullend budget) om het panel te organiseren. Met dit aanbod aan de stadsdeelcommissies start een eerste fase waarbij de stadsdelen allereerst moeten besluiten of zij het aanbod accepteren en daarmee kiezen voor het ontwerpen en organiseren van een daadwerkelijke stadsdeelpaneldag in het stadsdeel.

Nadat drie stadsdeelcommissies na interne stemming besluiten dit aanbod te accepteren (hieronder valt meer hierover te lezen) start een traject vol verschillende keuzemogelijkheden. We beschrijven eerst de verschillende keuzes die de drie stadsdeelcommissies hebben gemaakt en vervolgens welke invloed die keuzes hebben gehad op het behalen van de door hen gestelde doelen. We zoomen allereerst in op de relatie tussen de stadsdeelpanels als participatief instrument en de stadsdeelcommissies (de representatieve democratie). Daarna bespreken we de rolverdeling tussen de stadsdeelcommissie, de projectleider en het organiserende bureau bespreken in het ontwerp en de organisatie van de paneldag. Vervolgens bekijken we de, door de stadsdeelcommissies, gestelde doelen en vraagstelling voor de dag. Tenslotte gaan we in op hoe er aan de voorkant gepoogd wordt de uiteindelijke doorwerking van de adviezen zo goed mogelijk te organiseren.

Relatie tot representatieve democratie

Een van de organiserende bureaus formuleert het instrument stadsdeelpanel als ‘een cadeautje aan de stadsdeelcommissie.’ Het is volgens de participatieprofessional een manier om meer gewicht – namelijk de stem van 250 bewoners – te hangen aan de boodschap en de adviezen die de stadsdeelcommissie uitdraagt aan het dagelijks bestuur. Als het ware dus een manier om via participatie de representatieve democratie te versterken. De stadsdeelcommissie adviseert namelijk het stadsdeelbestuur. Dit beperkte mandaat maakt ook dat geen van de drie stadsdeelcommissies zich vooraf volledig committeren aan het uitvoeren van de adviezen (‘we weten niet wat eruit gaat komen’). Nadat de stadsdeelcommissies het aanbod hebben gekregen om een stadsdeelpanel te organiseren, stemmen de commissieleden of zij dit instrument daadwerkelijk in hun stadsdeel gaan gebruiken. In Amsterdam West stemmen 10 commissieleden vóór het organiseren van het stadsdeelpanel en 3 commissieleden tegen . In Oost stemmen 12 leden vóór en 1 lid tegen . Waar in Oost en West een duidelijke meerderheid is binnen de commissie voor de inzet van het instrument is de stemverhouding in Noord anders. Daar stemmen 7 commissieleden vóór en 4 commissieleden tegen. Een van de kerngroepleden uit de stadsdeelcommissie Noord vertelt dat het voor hem daarom extra belangrijk was om het instrument goed te

ontwerpen en in te zetten zodat alle commissieleden er uiteindelijk toch tevreden over zouden zijn.

Tegenstanders aan het woord

Het is precies die verhouding tussen de representatieve en participatieve democratie die tegenstanders van het instrument in gesprekken met de onderzoekers aanhalen. Zij menen dat de stadsdeelcommissie al een orgaan betreft dat de stem van de bewoners dient te vertegenwoordigen. Het instrument stadsdeelpanels, aldus de tegenstanders, dient precies dat te doen, waarmee een extra, zeer prijzige laag, wordt toegevoegd. Bovendien impliceert het organiseren van een stadsdeelpanel dat de commissie niet in die taak voldoet. Tegenstanders vinden dan ook dat de kosten van het panel beter besteed kunnen worden aan het evalueren van het functioneren van de commissie en deze zo nodig extra ondersteunen. Tot slot zit ook het beperkte mandaat van de commissie in de weg, menen de tegenstanders. Een stadsdeelcommissie is een adviesorgaan, en adviezen van het panel zijn daarmee ene advies aan een adviesorgaan. Omslachtig, duur en schijnparticipatie bovendien aldus de tegenstanders.

Rolverdeling

De kerngroep

Na het besluit van een stadsdeelcommissie om een stadsdeelpanel te organiseren, vormt zich een kerngroep van stadsdeelcommissieleden die zich actief inzet voor de organisatie van het stadsdeelpanel en actief betrokken is bij de verschillende ontwerpkeuzes gedurende dit traject. Zij hebben, samen met hun bestuursadviseur, nauw contact met de projectleider en het participatie bureau om de dag vorm te geven. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het bedenken van een vraagstelling, afstemmen over de opzet van de dag en nadenken over de opvolging van de adviezen.

De projectleider

Wanneer de stadsdeelcommissies het aanbod tot het organiseren van een stadsdeelpanel hebben aangenomen, en daarmee instemmen met het uitvoeren van het panel volgens de leidraad, financiert het Stedelijk Team Participatie een projectleider die hen kan ondersteunen bij de praktische organisatie van het stadsdeelpanel. Deze projectleider staat, via en met de adviseur van de commissie, in nauw contact met de kerngroep van de stadsdeelcommissie. Dat is een groep van stadsdeelcommissieleden die zich actief hebben ingezet voor de organisatie van het stadsdeelpanel en actief betrokken zijn geweest bij de verschillende ontwerpkeuzes gedurende dit traject. De projectleider houdt zich niet alleen bezig met de praktische organisatie van de dag (denk hierbij aan het organiseren van de catering, locatie, via O&S de loting organiseren, afstemmen met de communicatieafdeling over de uitnodigingen, etc.) maar zet zich

daarnaast ook in om intern draagvlak te creëren bij de afdelingen waar de uiteindelijke adviezen kunnen gaan landen.

Een projectleider die al werkzaam is in het betreffende stadsdeel kan hierin potentieel veel verschil maken. Een projectleider, die het stadsdeel en het netwerk daarbinnen al goed kent, is goed in staat draagvlak te creëren voor de organisatie van het panel en de uiteindelijke landing van de adviezen. Hetzelfde geldt voor het organiseren van de dag zelf. Inzet en commitment voor de dag vanuit betrokken stadsdeelcollega's en netwerk verlopen veel makkelijker als je al in desbetreffende stadsdeel werkt. Voor een projectleider die het interne netwerk van het betreffende stadsdeel (nog) niet heeft, blijkt het meer moeite te kosten om draagvlak te creëren en de juiste personen binnen de organisatie te vinden en te betrekken.
In de paragraaf over de doorwerking adviezen wijden we verder uit over *hoe* dat draagvlak gecreëerd werd.

Het organiserende bureau

De organiserende bureaus hebben de kerngroepen geholpen bij het formuleren van de vragen, het organiseren van de stadsdeelpaneldag en het verwerken van de opbrengsten van de stadsdeelpaneldag. In de gesprekken met de kerngroepleden leren wij al snel dat zij zich erg geholpen voelen door de expertise van de organiserende bureaus. De commissieleden hebben immers nog nooit ‘zo’n dag’ georganiseerd, waar de bureaus daar juist veel ervaring mee hebben. Later zullen we ingaan op hoe deze bureaus geholpen hebben bij de totstandkoming van een passend vraagstuk. Ook in de rest van de keuzes die de stadsdeelcommissie moest maken in de organisatie van de paneldag hebben de bureaus geadviseerd. Denk hierbij aan de formulering van de doelen van de dag, de opzet van de dag, de toepassing van verschillende werkvormen en het leveren van ervaren gespreksbegeleiders.

Doelen stadsdeelpanels Amsterdam West, Oost en Noord

Naast de bredere doelen geformuleerd in de leidraad, hebben de drie stadsdeelcommissies, ondersteund door het organiserende bureau, voor ‘hun eigen’ stadsdeelpanel aanvullende doelen geformuleerd (zie Tabel 2). Deze zijn meervoudig en dynamisch wat wil zeggen dat er niet één enkel doel is gesteld per stadsdeelcommissie en dat de doelen in het traject zijn veranderd of dat bepaalde doelen de boventoon zijn gaan voeren.

Tabel 2 Overzicht doelen gesteld door de stadsdeelcommissies

Stadsdeel	Geformuleerde doelen*
Amsterdam West	In gesprek met bewoners over hun adviezen en ideeën
	Bewoners een democratische ervaring geven
Amsterdam Oost	Verbinden en activeren van bewoners, gemeente en buurtorganisaties
	Bewoners een democratische ervaring geven
	In gesprek met bewoners over hun ideeën en adviezen over het thema
Amsterdam Noord	In gesprek met bewoners over hun concrete behoeften en adviezen over het thema
	Activeren van verbinding in en met de buurt
	Creëren van een democratische ervaring voor bewoners

**Op basis van de interviews met kerngroepleden, projectleiders en organiserende bureaus en focusgroepen voorafgaand aan de betreffende stadsdeelpanels*.

Uit Tabel 2 valt af te lezen dat de drie stadsdelen gedeeltelijk vergelijkbare doelen formuleerden. In elk van de stadsdelen wordt het bieden van een democratische ervaring benoemd. Noord en West stelden beide het bespreken van adviezen en behoeften als doel en zowel voor Noord en Oost was het verbinden en activeren van bewoners belangrijk. Uit de interviews met projectleiders, organiserende bureaus en kerngroepleden blijkt echter dat in elk van de stadsdelen een ander doel de boventoon voerde. Waar in Oost het activeren en verbinden van bewoners het bovenliggende doel was, lag dat in West bij het ophalen van adviezen en ideeën. In Noord lag de nadruk niet per se op een doel, maar meer op het bereiken en betrekken van één specifieke doelgroep, namelijk de jongeren. Hierover later meer.

Een passend vraagstuk

Zoals eerder beschreven zijn de doelen voor het organiseren van een stadsdeelpanel meervoudig. Een van de doelen betreft “het ontwerpen van adviezen voor vragen die de stadsdeelcommissie zelf niet opgelost krijgt”, aldus kerngroepleden van de betreffende stadsdelen en externe bureaus verantwoordelijk voor de organisatie van de verschillende stadsdeelpanels. Ook de gemeente formuleert in haar leidraad dat een ‘optimaal’ stadsdeelpanel betere oplossingen bedenkt voor lokale problemen (Leidraad, 2022, p. 7). Dit doet vermoeden dat er in de stadsdeelcommissies al vragen of vraagstukken leefden die zij niet opgelost kregen of waar adviezen vanuit bewoners voor gewenst waren. Echter,

in de huidige opzet, kwam het instrument vóór het vraagstuk. Of zoals een van de organiserende bureaus aangaf in het interview: ‘the forum was fitted to the fuss’.

Verschillende kerngroepleden hebben in de interviews en de focusgroepen aangegeven dat het komen tot een passend vraagstuk voor het stadsdeelpanel een lang traject was. Zowel in Amsterdam West als Oost had de kerngroep, in samenwerking met het organiserende bureau een half jaar nodig om tot een passend vraagstuk te komen. In Noord duurde dat zelfs negen maanden.

Over het algemeen werd dit proces doorlopen door de kerngroep van de stadsdeelcommissie en het organiserende bureau. De bureaus richtten zich vooral op het stroomlijnen, uitdiepen en specificeren van de vraagstelling, mede omdat een stadsdeelcommissie zelf weinig ervaring met het bedenken van passende vraagstellingen voor dit ook voor hen nieuwe instrument. De inzet van de expertise van de bureaus werd op dat punt dan ook erg gewaardeerd door de kerngroepleden. Verder was het in de keuze voor een vraagstuk belangrijk dat het lokale vraagstukken betrof waar de stadsdeelcommissies goed over konden adviseren. Men wilde voorkomen dat de vraagstelling adviezen uitlokt die gaan over stedelijk beleid of te veel lijken op een ander instrument zoals de buurtbudgetten. Ook vond men het belangrijk dat de uiteindelijke vraagstelling werd geformuleerd zonder ambtelijke jargon en op een manier die begrijpelijk was voor bewoners.

Wij zien dat in alle drie de stadsdelen uiteindelijk voor een vrij brede vraagstelling is gekozen. In West was de vraagstelling: Hoe kunnen we de straten in West beter en gezelliger maken? Onderverdeeld in vier. Die thema’s waren gekozen om de stadsdeelcommissie inspiratie te geven in hun werk. In Oost is gekozen voor een brede vraagstelling (‘Verbinding met jouw buur(t)’) die uitnodigt tot het formuleren van ervaringen en meningen. De verwachting was dat deze breedte kon leiden tot brede adviezen die goed in te passen zijn in bestaand beleid en die niet het risico in zich droeg om te verworden tot een wensenlijstje. In Noord koos de kerngroep in eerste instantie voor een doelgroep, in plaats van voor een vraagstelling, namelijk: jongeren. Dit is later geherformuleerd naar een (brede) vraagstelling luidend: ‘Opgroeien in Noord’. Hoewel een brede vraagstelling deelnemers veel ruimte geeft tot het bedenken van (innovatieve) ideeën en adviezen over het betreffende thema, zien wij ook dat deze brede vraagstellingen soms leiden tot de formulering van brede adviezen. Zo levert het thema ‘(ver)binding met de buur(t)’ adviezen op over sociale onderwerpen, maar ook over veiligheid, afval en verkeersveiligheid. Hierover later meer.

Keuze voor de ongehoorde stem

Wanneer wij de kerngroepleden en projectleiders vragen naar de beoogde doelgroep van de stadsdeelpanels is het voornaamst gegeven antwoord: ‘de bewoners die wij normaal niet horen’. Waar het in Oost en West blijft bij deze bredere formulering van de doelgroep, kiezen de kerngroepleden er in Noord voor om het stadsdeelpanel juist te richten op één

specifieke doelgroep, namelijk de jongeren. Zij beoogden in eerste instantie dan ook de loting te trekken uit deze specifieke doelgroep, waarmee ze afweken van de gemeentelijke leidraad die stelt dat het panel dient te bestaan uit 250 willekeurig gelote burgers. Omdat het idee om het stadsdeelpanel rond deze specifieke doelgroep in te richten zodanig afwijkt van de leidraad neemt de dagelijks bestuurder contact op met de wethouder of dat mogelijk is. De reactie is dat het stadsdeelpanel zich in het vraagstuk mag richten op deze doelgroep maar dat er ook zeker andere burgers aanwezig moeten zijn. Wanneer de commissie ervoor kiest een groter deel van de 250 gelote bewoners te trekken uit de groep 'jongeren' dienen zij dit goed te verantwoorden. Uiteindelijk kiest stadsdeel Noord ervoor een stadsdeelpanel te organiseren waarbij een groter deel van de gelote burgers bestaat uit de specifieke doelgroep jongeren, en het vraagstuk te centreren rondom thema's die deze doelgroep bezighoudt.

In Amsterdam Noord zien we goed de nauwe samenwerking tussen het bureau en de kerngroep van de stadsdeelcommissie rondom het kiezen van het vraagstuk en de doelgroep. In dit stadsdeel komen de kerngroep en de adviseur tot het idee om Aanpak Noord te betrekken. Nadat de kerngroep, de adviseur van de commissie en de projectleider in gesprek zijn geweest met Aanpak Noord en andere ambtenaren, kwamen zij tot de gezamenlijke conclusie dat het uiteindelijke onderwerp van de jongeren zelf zou moeten komen. Daarop wordt besloten de jongerenambassadeurs te betrekken. Er wordt een focusgroep georganiseerd met alle betrokkenen, het organiserende bureau en de jongerenambassadeurs. Echter, de scheve verhouding jongeren versus volwassenen blijkt het gesprek niet te bevorderen. Daarom besluit het organiserende bureau nog een focusgroep te organiseren met de enkel de jongerenambassadeurs. Hierin wordt uitgevraagd welke thema's en vraagstukken hen bezighouden en hoe zij de dag van het panel voor zich zouden zien. Uit die gesprekken bleek I) dat de jongeren zelf ook iets uit het panel willen halen, en dus niet enkel adviezen willen geven en II) dat zij eigenlijk geen vertrouwen hadden in het instrument stadsdeelpanel op de manier waarop de leidraad het voorschrijft.

De jongeren blijken meer voorstander van een panel dat bestaat uit meerdere avonden, op verschillende locaties en in een kleinere vorm zodat het laagdrempeliger toegankelijk is voor de doelgroep in hun eigen leefomgeving. Ondanks deze bezwaren vanuit de doelgroep, die vanuit het organiserende bureau worden teruggekoppeld aan de projectleider en de stadsdeelcommissie (kerngroep), besluiten deze het oorspronkelijke idee van het stadsdeelpanel, ontworpen volgens de richtlijnen uit de leidraad, door te zetten. Wel besluiten ze het ontwerp aan te passen. Zo wordt er een informatiemarkt georganiseerd aan het begin van de dag – waar per relevant thema organisatie(s) aanwezig zijn als vraagbaak – zodat er voor de jongeren 'ook iets te halen valt'. In de interviews en in de focusgroep Noord geven betrokkenen aan het originele plan te volgen omdat er dan gemeentelijke capaciteit beschikbaar is. Wie de leidraad volgt in termen van vraagstuk en doelgroep, die ontvangt vanuit de gemeente capaciteit om het panel te organiseren. Zou het stadsdeelpanel er dus zo uit komen te zien zoals de jongeren wensten – meerdere

avonden, meerdere locaties, kleinere groepen – dan zou er geen/niet genoeg capaciteit zijn. Ten tweede wordt aangegeven dat het stadsdeelpanel een beproefd participatie-instrument is. Hierbij is de overtuiging dat het met de aanpassingen ingegeven door de signalen vanuit de jongeren daadwerkelijk interessante en waardevolle input voor de commissie zal opleveren. Tot slot wordt benoemd dat de commissie, de projectleider en het organiserende bureau al in een zodanig verre fase van het proces zaten dat het zonde zou zijn om het hele plan af te blazen. Deze redenen gecombineerd maakt dat er toch besloten is het stadsdeelpanel te organiseren zoals de leidraad omschrijft. Let wel, met enkele aanpassingen; de doelgroep jongeren betreft het grootste deel van de deelnemers, de jongeren krijgen de mogelijkheid een plus 1 mee te nemen, het vraagstuk is op hen geënt, de communicatie is aangepast naar de doelgroep, en voor deze doelgroep valt er ook daadwerkelijk wat te 'halen '.

Vooraf organiseren van de doorwerking

Uit de gesprekken met de projectleiders, DB'ers, kerngroepleden, en organiserende bureaus voorafgaand aan de verschillende stadsdeelpanels blijkt dat er vooraf zorgen bestaan over mandaat van de stadsdeelcommissie om zelf opvolging te geven aan de adviezen uit het stadsdeelpanel. De stadsdeelcommissie is een adviesorgaan dat het dagelijks bestuur van het respectievelijke stadsdeel adviseert. Daarmee is het stadsdeelpanel een instrument dat een adviesorgaan adviseert. Zo kan de stadsdeelcommissie het DB adviseren waar de adviezen onder te brengen. Het beperkte mandaat maakt het voor de stadsdeelcommissie moeilijk om zich te committeren aan de uitvoering van de adviezen. Zo zien wij dat er tijdens de paneldagen weinig wordt gezegd hierover aan het begin van de dag, en ook kerngroepleden spreken in gesprekken uit dat zij het moeilijk vinden zich aan de uitvoering van de voorgestelde adviezen te committeren 'omdat ze niet weten wat eruit gaat komen.'

Als de stadsdeelcommissie die het stadsdeelpanel organiseert, slechts een adviserende rol heeft richting het bestuur van het stadsdeel, hoe zorg je er dan wel voor dat de adviezen van zo'n panel uitgevoerd worden?

In het onderzoek zien wij dat de drie kerngroepen elk binnen de hierboven beschreven beperking samen met hun dagelijks bestuur een manier hebben gezocht en gevonden om de uitkomsten van de stadsdeelpanels te laten landen in de organisatie:

- In West is er na het stadsdeelpanel, en nadat de stadsdeelcommissie de adviezen had aangenomen, 75.000 euro vrijgemaakt in het budget van het dagelijks bestuur in de begroting van het aankomende jaar om de adviezen van het stadsdeelpanel uit te voeren.
- In Oost is 30 procent van het budget van de gebiedsgerichte opgave vrijgemaakt voor de uitkomsten van het stadsdeelpanel. Dit is budget waar de stadsdeelcommissie zelf over gaat. Verder krijgen externe organisaties betrokken bij het stadsdeelpanel de opdracht vanuit de projectleiding om de signalen die zij

opvangen tijdens het panel mee te nemen binnen hun eigen organisatie. In hoeverre dat daadwerkelijk gebeurt hebben wij hier niet onderzocht.

- In Noord is er geen vast budget gereserveerd voor de uitvoering van de adviezen van het stadsdeelpanel. Er is daarentegen besproken dat de adviezen, waar het past, worden meegegeven voor het bestedingsplan van Aanpak Noord. Daarnaast wordt gekeken of bepaalde adviezen op andere plekken kunnen landen zoals in de sociale basis.

Naast het vrijmaken van en koppelen aan budget voor de uitvoering van de adviezen, zien wij dat betrokkenen zich ook op andere manieren inzetten om de doorwerking van de uitkomsten van de stadsdeelpanels te organiseren. In een van de stadsdelen bleken er vooraf redelijk wat zorgen te bestaan bij ambtenaren. Zij waren bang dat er uit het panel nog meer ideeën en wensen die niet gerealiseerd konden worden omdat er geen budget of capaciteit voor was. Om deze zorgen weg te nemen, en ervoor te zorgen dat de ambtenaren wisten wat ze konden verwachten en tevens ruimte te bieden om hun zorgen uit te leggen, is er een gesprek georganiseerd tussen de stadsdeelcommissie, de DB'er en ambtenaren (beginnende bij de programmamanagers en gebiedsmanagers). Op deze manier is gepoogd draagvlak te creëren onder de ambtenarij voor de uiteindelijke uitvoering van de adviezen en om de onderlinge samenwerking en afstemming te versterken over vraagstelling en proces. Ook in een tweede stadsdeel is vooraf gewerkt aan het creëren van intern draagvlak. Het feit dat de projectleider van dit stadsdeelpanel voor het project al werkzaam was in het betreffende stadsdeel heeft erg geholpen hierbij. Zo kon de projectleider makkelijk via het eigen bestaande netwerk contact leggen met het MT om een manager te regelen die verder kon helpen met de organisatie, langs de gebiedsteams om de managers op de hoogte te stellen van de plannen voor het stadsdeelpanel, en aansluiten bij maandelijkse overleggen om een tijdlijn van het stadsdeelpanel te presenteren. Op deze manier heeft de projectleider gepoogd de ambtenarij inzicht te geven in wat er komen ging om zo het draagvlak voor de uitvoering van de adviezen te vergroten.

Conclusie

Voor het organiseren van een stadsdeelpanel door de kerngroep is ondersteuning door een organiserend bureau – om te komen tot een geschikte vraagstelling en een ontwerp van de stadsdeelpaneldag - en een projectleider – voor de daadwerkelijke organisatie - essentieel. Twee van de drie stadsdeelpanels kiezen voor een brede vraagstelling, de derde stadsdeelcommissie kiest voor een doelgroep. We zien dat de kerngroep van de stadsdeelcommissie, de projectleider en het bureau, het stadsdeelpanel ontwerpen om eigen doelen te halen. De drie oorspronkelijke gemeentelijke doelstellingen, zoals die geformuleerd zijn in de leidraad (2022, p. 7), spelen daarbij niet bewust een rol en verdwijnen soms naar de achtergrond. Bij het maken van het ontwerp voor het stadsdeelpanel in Noord bleek dat het aanpassen aan de lokale context en wensen van de stadsdeelcommissie lastig was vanwege de eisen zoals die in de verordening

(Overheid.nl, 2025) en in de leidraad zijn overgenomen. Verder zien wij dat de stadsdeelcommissie zich bewust is dat voor een goede doorwerking van de adviezen het belangrijk is om vooraf budget te reserveren voor de opvolging, maar niet elke kerngroep slaagde hierin voorafgaand aan de stadsdeelpaneldag. Daarnaast vergroot een projectleider met interne connecties de kans op intern draagvlak en daadwerkelijke uitvoering van de opgehaalde adviezen.

1.3 De Stadsdeelpaneldagen

In dit deel bespreken we de stadsdeelpaneldagen in het licht van de eerder, door de kerngroepen bedachte doelen. Alles wat er vooraf ontworpen is, komt bij elkaar op de stadsdeelpaneldagen. We bespreken achtereenvolgens de dagindeling, de introductie van de drie stadsdeelpanels, de verwachtingen van het stadsdeelpanel, uitspraken over wat er uiteindelijk gebeurt met de adviezen, de functie van de informatiemarkt, de tafelgesprekken en andere werkvormen om tot adviezen te komen, en de oogst van uiteindelijke adviezen.

In Tabel 3 staat de dagindeling van drie stadsdeelpanels. De dagindeling geeft inzicht in de verschillende onderdelen van de dag en de hoeveelheid tijd die daarvoor gereserveerd is, en weerspiegelt het belang dat de verschillende kerngroepen van de stadsdeelcommissies hechten aan de verschillende activiteiten tijdens het panel. Voor de vergelijkbaarheid hebben we overeenkomstige programmaonderdelen dezelfde namen gegeven en hebben we de feitelijke tijden aangegeven.

Tabel 3 Overzicht dagindeling stadsdeelpanels

Stadsdeelpanel West		Stadsdeelpanel Oost		Stadsdeelpanel Noord	
Datum: 28 september 2024		Datum: 23 november 2024		Datum: 6 april 2025	
Locatie: De Hallen		Locatie: Stadsdeelkantoor		Locatie: Tolhuis	
10.00-11.00	Introductie	10.00-10.45	Introductie	11.30-12.00	Introductie
11.00-11.30	Tafelgesprekken Ronde 1	10.45-12.00	Informatie-markt	12.00-12.30	Over de streep
11.30-12.00	Tafelgesprekken Ronde 2				
13.15-14.15	Lunch	12.00-14.00	Lunch	12.30-14.00	Lunch en informatiemarkt
14.15-15.00	Tafelgesprekken Ronde 3	14.00-15.45	Tafel-gesprekken	14.00-15.30	Tafelgesprekken
15.00-15.30	Tafelgesprekken Ronde 4				
15.30-	Afsluiting	16.00-	Afsluiting	15.30-	Afsluiting

Bij het stadsdeelpanel in West was de meeste tijd (2 uur en een kwartier) ingeruimd voor vier rondes van “tafelgesprekken”. In Oost was de meeste tijd (twee uur en driekwartier) ingeruimd voor elkaar ontmoeten en voor het bezoeken van de informatiemarkt. Bij het

stadsdeelpanel in Noord was evenveel tijd ingeruimd voor sociale ontmoeting en informatie halen en als voor tafelgesprekken(beide anderhalf uur).

Hieronder zullen we dieper ingaan op de verschillende onderdelen van de stadsdeelpaneldagen waarvan wij menen dat ze in relatie staan tot de geformuleerde doelen van de stadsdeelpanels zelf en de bredere doelen uit de leidraad.

Introductie van de stadsdeelpaneldag

Bij de start van elk van de drie stadsdeelpanels vertelt de dagvoorzitter (van het externe begeleidende bureau) de deelnemers wat het thema van het stadsdeelpanel is, waarom dat voor het stadsdeel een belangrijk thema is en licht het doel van het panel toe. In Amsterdam West vertelt de dagvoorzitter, na het introduceren van het thema ("Hoe kunnen we in Amsterdam West gezelligere en betere straten maken?") en de sub-thema's, dat ze met het stadsdeelpanel "op zoek zijn naar concrete voorstellen waar het stadsdeel wat mee kan." Ook in Oost wordt het thema van de dag (Verbinding met je buur(t)) geïntroduceerd. De dagvoorzitter in Oost benoemt als enige expliciet de drie doelen van de middag (zie Doelen Stadsdeelpanels). In Amsterdam Noord wordt ook het thema van de middag geïntroduceerd (Opgroeien in Noord). Een expliciete verwijzing naar doelen zien we hier niet terug.

Nadat de dagvoorzitters het thema en het doel van het panel hebben geïntroduceerd, volgt een gesprek met de leden van de stadsdeelcommissie, het dagelijks bestuur van het stadsdeel en in het geval van Noord ook met de jongeren. Wat hopen zij dat het stadsdeelpanel gaat opleveren en wat gaat er met de opbrengst van de dag en de adviezen gebeuren?

Zowel het lid van het dagelijks bestuur uit West als uit Noord benadrukken hier hun beperkte mandaat: "We zitten tussen de uitvoering en de stad." Het lid van het dagelijks bestuur uit Oost benadrukt juist unieke karakter van het stadsdeelpanel; namelijk de mogelijkheid om met elkaar in overleg te gaan over een nieuw onderwerp. Hij ziet het panel als een aanvulling op de representatieve democratie en is ontzettend nieuwsgierig naar de ideeën van de deelnemers om zo de verbinding met de buurt te versterken. Deze versterking van de representatieve democratie wordt als belangrijk ervaren. Zo geeft een commissielid uit Noord aan dat het bereik van de representatieve democratie beperkt is.

Bij de introductie spreken veel commissieleden hun waardering uit voor de aanwezigheid van bewoners die zij normaal niet zien of spreken. De aanwezigheid van juist deze groep bewoners wordt als belangrijk gezien omdat de stadsdeelcommissie zo goed kan leren wat er speelt in het stadsdeel. Daarnaast kan de commissie zo ophalen wat bewoners vinden, waar knelpunten zijn, wat hun ideeën zijn en wat hun visie is.

Kortgezegd zien wij dat de vraag van de stadsdeelcommissieleden en bestuursleden aan de deelnemers veelzijdig en niet geheel consistent is. Zo wordt benoemd dat de

commissie open staat voor concrete adviezen maar ook voor allerlei ideeën, behoeften en zorgen. Dit kan bij deelnemers dit kan bij deelnemers zorgen voor verwarring over wat precies aan hen gevraagd wordt?

Verwachtingen over wat gebeurt er met de adviezen van het SDP

Nadat leden van het dagelijks bestuur, commissieleden en jongeren hun verwachtingen van het stadsdeelpanel hebben uitgesproken, geven de commissieleden aan de deelnemers een procesmatige toelichting wat er na afloop van het panel met hun adviezen zal gebeuren.

Een commissielid uit West vertelt dat de stadsdeelcommissie de adviezen per buurt in de periode november 2024 tot en met februari 2025 zal bespreken. De stadsdeelcommissie zal per buurt telkens twee keer over de adviezen vergaderen, één keer beeldvormend en één besluitvormend. Daarna volgt een aparte vergadering met het dagelijks bestuur over welke de adviezen het stadsdeel gaat uitvoeren. De uitkomsten van het stadsdeelpanel "zijn geen vrijblijvende enquête! We zullen samen met het college van B&W serieus nemen wat eruit komt." Een commissielid uit Noord geeft aan dat er in mei en juni 2025, in de stadsdeelcommissie, gestemd zal worden over de adviezen en dat zij hun best gaan doen om "het mee te nemen in het beleid" en om "jullie ideeën zo goed mogelijk te laten landen."

Noord en West hadden op het moment dat de stadsdeelpaneldag plaatsvond nog geen budget gereserveerd voor de uitvoering. De bestuurder uit Noord kon alleen maar aankondigen dat Aanpak Noord, de adviezen uit het stadsdeelpanel "op één of andere manier zullen uitvoeren." En dat zaken waar zij als stadsdeel geen invloed op hebben, terug zullen brengen naar het college en naar de wethouder. Het commissielid uit Oost vertelt op de stadsdeelpaneldag dat er voor de uitvoering van de ideeën en adviezen met de meeste stemmen € 50.000 per buurt gereserveerd is, om die in 2025 te realiseren. Zij belooft de deelnemers dat zij als stadsdeelcommissie "heel hard aan de slag zullen gaan om de uitkomsten waar te maken."

De informatiemarkt

Twee van drie stadsdeelpanels (Oost en Noord) hadden een informatiemarkt. Beide informatiemarkten dienden andere doelen. De informatiemarkt in Oost had als doel om de verbinding van de deelnemers met de buurt te versterken. Via de markt konden zij kennis opdoen over actieve organisaties in de buurt en zich hierbij aanmelden als vrijwilliger. Bij het stadsdeelpanel in Oost maakte circa twee derde van de deelnemers gebruik van de informatiemarkt en raakten hierbij in gesprek met elkaar en met de betreffende organisaties. De informatiemarkt in Noord was bedoeld om jongeren te informeren over onderwerpen waar zij zelf meer over wilden weten (denk hierbij aan jongerenwerkorganisaties, woningbouwcorporaties etc.). Aanvullend aan de markt waren er in Noord twee informatie-activiteiten die de jongeren op een speelse manier over hun

buurt informeerden. De verschillende standjes van de informatiemarkt tijdens het panel in Noord werden druk bezocht.

In hoeverre zijn de doelen die de twee stadsdeelpanels met de informatiemarkt hadden bereikt? Op basis van rondlopen en observeren lijkt het doel van de informatiemarkt in Oost, om de verbinding van de deelnemers met de buurt te versterken bereikt bij de deelnemers die eraan deelnamen. Zij vonden hun weg naar de organisaties die op de markt stonden en raakten daarmee, en met elkaar in gesprek. Maar bij een derde van de deelnemers is het doel niet bereikt omdat zij niet aan de informatiemarkt deelnamen. Het organiserend bureau heeft op basis van deze ervaring de informatiemarkt in Noord aangepast en gecombineerd met de lunch. Dat werkte beter, en de verschillende stands werden druk bezocht. De standhouders gaven wel aan dat zij niet zoveel vragen kregen en dat de vragen die zij kregen vrij algemeen waren. Bij de voorbereiding van het stadsdeelpanel hadden jongeren aangegeven behoefte te hebben aan informatie over voor hen belangrijke onderwerpen. Dus ook hier is het de vraag in hoeverre de informatiemarkt tegemoet gekomen is aan de informatiebehoefte van de jongeren.

Tafelgesprekken en andere werkvormen

Beperkte tijd om adviezen te formuleren

Alle drie de stadsdeelpanels wilden van deelnemers adviezen over het thema en de daaraan gekoppelde sub-vragen die tijdens de dag centraal stonden. West had de meeste tijd ingeruimd voor tafelgesprekken om tot adviezen te komen (2 uur en een kwartier), gevolgd door Oost (één uur en driekwartier) en Noord (1,5 uur). De hoeveelheid tijd die ingeruimd was voor de gespreksgroepen om tot de adviezen te komen, weerspiegelt in zekere mate welke nadruk het ophalen van adviezen had als doel van de dag. In West was het formuleren van adviezen de belangrijkste taak van de deelnemers (in lijn met het belangrijkste doel van de dag om behoeften en ideeën van bewoners op te halen). In Oost was de meeste tijd ingeruimd voor elkaar ontmoeten en voor het bezoeken van de informatiemarkt, wat aansluit met het belangrijkste doel van de dag in Oost (het verbinden met de buurt). Op het eind van de dag was één uur en driekwartier ingeruimd voor een tafelgesprek, op basis waarvan de deelnemers een advies schreven. Ook in Noord was in de tweede helft van de middag anderhalf uur ingeruimd voor de tafelgesprekken om tot adviezen te komen. Hierbij is belangrijk om te benoemen dat er in Noord gekozen is voor anderhalf uur deliberatietijd omdat verondersteld werd dan jongeren onder de 21 zich niet lang kunnen concentreren. Dat zorgde ervoor dat zij de minste tijd voor de deliberatie en het ophalen van adviezen hadden ingeruimd, terwijl bespreken van concrete behoeften en adviezen het voornaamste doel was.

Gespreksgroepen per buurt

Bij alle drie de staddeelpaneldagen was de geografie leidend voor de indeling van de deelnemers aan de gespreksgroepen. Deelnemers in een gespreksgroep wonen in

dezelfde buurt. Een indeling in de 'eigen' buurt maakt het voor bewoners eenvoudiger om vanuit hun eigen ervaring deel te nemen aan het gesprek over het thema. Bij de start van een gespreksgroep tekenen de deelnemers vaak een stipje op de kaart om aan te geven waar zij wonen. Het stadsdeelpanel in West en Oost onderscheidde vier gebieden, in Noord werden drie gebieden onderscheiden. In West en Oost zijn zo'n 25 gespreksgroepen van acht deelnemers, verdeeld over de vier gebieden. In Noord waren er 22 gespreksgroepen van acht deelnemers verdeeld over drie gebieden. Deze driedeling was minder herkenbaar voor de deelnemers aan het stadsdeelpanel in Noord dan de indeling in vier gebieden in West en Oost.

Ambtenaren als deskundige vraagbaak

Bij alle drie de stadsdeelpanels waren er ambtenaren aanwezig waaraan deelnemers vragen konden stellen. Aan de tafel met experts in West waar deelnemers vragen aan konden stellen, was relatief rustig. De aanwezige ambtenaren in Oost hadden het erg druk met van tafel naar tafel te gaan om vragen te beantwoorden. Ook in Noord liepen de deskundige ambtenaren rond om vragen aan te stellen, daar werd wisselend gebruik van gemaakt.

Hoeveelheid adviezen gevolg van ontwerpkeuze

De stadsdeelpanels in Oost en Noord gebruikten tafelgesprekken met een vaste samenstelling van deelnemers om tot adviezen te komen. Daardoor kwam het aantal adviezen aan het einde van de stadsdeelpaneldag aardig overeen met het aantal tafelgesprekken.

West koos voor een andere opzet. De grootste groep deelnemers ging in de *World Café*[1] vorm voor hun eigen buurt met elkaar in gesprek over de vier thema's (sub-vragen binnen het overkoepelende thema). De deelnemers wisselden per ronde van tafel en na de pauze ook nog van thema. Hieruit kwamen al zo'n 48 adviezen. Naast de *World Café* werkvorm voor de vier buurten waren er bij het stadsdeelpanel in West nog drie andere werkvormen om tot adviezen te komen. Zo was er het *informele kringgesprek* waarin vooral jonge deelnemers een rustig gesprek voerden. Hieruit zijn veel adviezen gekomen over de 'hangplek voor jongeren.' Ook was er een *cartoonsessie* waarin twee cartoonisten verbeeldden wat deelnemers misten in hun straat. Tot slot konden deelnemers in West in '*het beeld uit'* moodboards maken over de vier voorbeeldstraten. Ongeacht de werkvorm kregen alle groepen de opdracht om adviezen op de uitgedeelde panelen te schrijven door drie vragen te beantwoorden: 1. *Wij willen*: concreet advies of voorstel in 1 of 2 zinnen; 2.

[1] "Het World Café is een werkvorm (www.theworldcafe.nl) om een levendige gezamenlijke dialoog op te zetten rondom wezenlijke vragen. Dit gebeurt door in kleine groepen van vier à vijf mensen onder leiding van een host rond een cafétafeltje bij elkaar te komen en over een of meer vragen te praten die er echt toe doen." (Heijden, F., & Korzilius, H. P. L. M. (2021). Waarderende teamontwikkeling, p.14)

Want (argumenten of uitleg); 3. *Kijk maar* (eventueel een voorbeeld). Aan het eind van de dag lagen er zodoende 119 adviezen.

Alle adviezen zijn welkom

Alle drie de stadsdeelpaneldagen hadden een breed thema, met sub-thema's die losjes verbonden waren aan het hoofdthema. In de tafelgesprekken werden de sub-thema's besproken. Het waren open gesprekken op basis van de ervaring van de deelnemers over het sub-thema. De diversiteit van ervaringen zorgde voor een grote diversiteit aan adviezen. Bovenstaande keuzes zorgden ervoor dat de opbrengst van de dagen een enorme brede waaier aan adviezen was. Niet alleen in termen van kwantiteit, maar ook in diversiteit.

In West eindigde de dag met de vraag aan die veelheid van adviezen als deelnemers te ordenen. Dat lukte maar matig door het grote aantal adviezen (in totaal 119 verdeeld over vier buurten) en omdat er geen fysieke plek was om de borden waarop de adviezen geschreven waren te ordenen. Dat resulteerde in een vrij chaotisch en open einde van de stadsdeelpaneldag.

Het stadsdeelpanel in Oost eindigde nadat de 25 gespreksgroepen hun flap met hun advies hadden ophangen op een lange wand. Deelnemers konden daar langslopen en dat gebeurde ook.

Het panel in Noord eindigde met het ophangen van de grote flappen van de 22 gespreksgroepen, als een soort markt. Waarbij de adviezen door elke gespreksgroep aan staanders bevestigd werden. Bij elke (advies)flap was iemand van het tafelgesprek dat de (advies)flap gemaakt had aanwezig om een toelichting te geven. De adviezen hingen bovendien aan staanders in een vierkante ruimte, waardoor deelnemers makkelijker door de ruimte, langs de adviezen konden bewegen en de adviezen konden lezen.

In hoeverre hebben de stadsdeelpaneldagen bijgedragen aan de doelen?

De doelen zoals die door de dagvoorzitters bij de start van de stadsdeelpanels zijn uitgelegd, zijn deels bereikt. De stadsdeelcommissieleden zagen veel nieuwe, voor hen onbekende gezichten en kregen tijdens deze dagen veel ideeën van bewoners van hun stadsdeel. De stadsdeelpaneldagen lijken de onderlinge betrokkenheid en de betrokkenheid van de deelnemers bij hun stadsdeel vergroot te hebben.[2] Er is veel tijd voor programmaonderdelen die daaraan bijdragen zoals de kennismaking met buurtinitiatieven en de lunch. De doelstellingen van het vinden van concrete oplossingen voor lokale problemen zijn minder behaald. De tijd om daar inhoudelijk over te beraadslagen op de dag was vrij beperkt: van 1,5 uur (Noord) tot 2,25 uur (West). En in die

[2] In dit evaluatieve onderzoek is niet onderzocht of dit ook daadwerkelijk heeft geleid tot betrokkenheid op de lange termijn.

beperkte tijd hadden de gespreksleiders ook vooral een faciliterende rol en geen sturende rol in het gesprek aan de tafels.

Met een hele grote groep (tussen de 130 en 184) deelnemers, in 22 tot 25 gespreksgroepen ervaringen delen, en adviezen formuleren over een heel breed thema, zorgt onvermijdelijk tot een grote hoeveelheid adviezen. Zelfs adviezen die je in eerste instantie niet zou verwachten bij het thema. Een vraagstelling over binding met de buur(t) zorgt ook voor adviezen over veiligheid, afval en verkeersveiligheid. Een vraagstelling over opgroeien zorgt ook voor adviezen over fat bikes. Het ontwerp van het stadsdeelpanel in West versterkte dit effect nog eens extra door de deelnemers in korte gespreksrondes over meerdere los van elkaar staande sub-thema's adviezen te laten formuleren en parallel daaraan de output van de drie andere werkvormen in adviezen om te laten zetten. De stadsdeelpaneldagen eindigden in alle drie de gevallen dan ook in een grote hoeveelheid adviezen over een heel breed thema.

1.4 De opvolging van de adviezen

In dit deel volgen we de adviezen van de stadsdeelpanels. In dit hoofdstuk beschrijven we eerst algemeen wat er gebeurt met de uitkomsten van de stadsdeelpanels in Amsterdam West, Oost en Noord. Vervolgens beschrijven we per stap bepalende keuzes die hier zijn gemaakt en wat de (mogelijke) invloed is op de doorwerking.

Deze stappen hebben we in het onderstaande overzicht uiteengezet, met de stukken voor de betreffende stadsdeelcommissievergaderingen als basis van de stemming, bespreking en besluitvorming.

Tabel 4 Opvolging van de adviezen

	Uitkomsten stadsdeelpanel-dag	Basis voor online stemming door het stadsdeel-panel	Basis voor bespreking in stadsdeel-commissie	Basis voor besluit-vorming in stadsdeel-commissie	Gefinancierde projecten
West	Formats met adviezen	119 adviezen, verdeeld over vier deelgebieden en 4 sub-vragen.	Verslag met alle 119 adviezen en uitkomst stemming	Voorstel kerngroep met 16 adviezen	15 adviezen
Oost	Formats met adviezen en onderliggende waarden	28 adviezen, verdeeld over vier deelgebieden en aangevuld met concrete ideeën.	Top 3 adviezen per buurt met denkrichtingen (Ongevraagd Advies Stadsdeelcommissie Oost, 2025)	Voorstel 11 projecten	11projecten (uitvoeringsplan DB)
Noord	Formats met adviezen en onderliggende waarden	27 adviezen, verdeeld over drie deelgebieden en aangevuld met concrete ideeën.	Voorstel met 9 adviezen + verslag met 27 adviezen	Voorstel met 9 adviezen en co-creatieve uitvoering	Op moment van schrijven nog niet bepaald

Proces van doorwerking van de adviezen uit de stadsdeelpanels

De uitkomsten van de stadsdeelpaneldagen bestaan uit ingevulde formats met adviezen geordend per deelgebied. De kerngroep of het begeleidende bureau heeft die verwerkt tot een aantal adviezen waarop deelnemers van het stadsdeelpanel mogen stemmen. Na stemming zijn alle, of de populairste, adviezen verwerkt tot een voorstel dat de stadsdeelcommissie heeft besproken. Na deze bespreking formuleerde de kerngroep een voorstel voor de besteding van het beschikbare budget en legden dat voorstel aan het dagelijks bestuur voor ter besluitvorming. Na instemming van het dagelijks bestuur brengen ambtenaren de adviezen onder bij de plannen van de directies (West) of maken daarvoor een apart uitvoeringsplan (Oost). Deze laatste feitelijke uitvoeringsstap valt buiten de scope van dit onderzoek.

Voor de stemming: in takt laten of redigeren

Er waren duidelijke verschillen in de manier waarop de kerngroepen van de drie stadsdeelcommissies omgingen met de adviezen aan het einde de stadsdeelpaneldag. Het belangrijkste verschil tussen de stadsdelen zit in de mate van clustering en redactie van de adviezen zoals die aan het einde van de stadsdeelpaneldagen door de deelnemers geformuleerd waren. In West leverden deelnemers ingevulde formats met advies,

onderbouwing en voorbeelden in. Na afloop van de bijeenkomst haalde het begeleidende bureau alleen de dubbelingen eruit en ordende deze tot 119 adviezen verdeeld over vier buurten en vier deelvragen.

Zowel in Oost als in Noord zijn de adviezen sterker geclusterd en geredigeerd. In Oost zijn adviezen samen met begeleidend bureau en de kerngroep samengevat, vervolgens is er binnen het stadsdeel en bij externe organisaties gekeken of er adviezen tussen zitten die echt niet haalbaar zijn of die al gebeuren. Samen met deze informatie is er door kerngroep gekeken naar uiteindelijke 28 adviezen waarop de deelnemers konden stemmen. In Noord vond een vergelijkbaar proces plaats en ook daar is voorafgaand aan het online stemmen van de deelnemers gekeken of een advies haalbaar was of niet. In Noord konden de deelnemers uiteindelijk op 27 adviezen stemmen. Het begeleidend bureau voorzag deze adviezen bovendien van een begeleidende tekst, een tijdens de stadsdeelpaneldag gemaakte illustratie en van de concrete ideeën die bij tijdens de stadsdeelpaneldag genoemd zijn.

Instemmen of prioriteren

Op deze adviezen konden de deelnemers na de stadsdeelpaneldag online stemmen. Bij de online stemming konden deelnemers aan de stadsdeelpaneldag in West per advies aangeven: eens, oneens of geen mening. De uitslag van de stemming was dat de deelnemers aan het stadsdeelpanel in West het met alle 119 adviezen eens waren. De stadsdeelcommissie in West besprak vervolgens alle 119 adviezen in de commissievergaderingen.

Bij de online stemming in Oost en Noord gaven deelnemers aan welke adviezen –door het begeleidend bureau geredigeerd - zij het belangrijkst vonden. Bij de geredigeerde adviezen in Oost stond per advies aangegeven wat daar al op gebeurde, of het advies binnen de mogelijkheden van het stadsdeel valt en wat eerdere ervaringen daarmee zijn. Bij de geredigeerde adviezen in Noord waarbij het mandaat overduidelijk buiten het stadsdeel lag (zoals Openbaar Vervoer en Wonen) stond de aangegeven dat die buiten de bevoegdheden van het stadsdeel vielen.

Uitgebreide of beknopte bespreking in stadsdeelcommissie en besluitvorming

Voor de besluitvorming in de stadsdeelcommissie is het niet werkbaar om alle output van de stadsdeelpaneldag te bespreken. Bij twee stadsdeelpanels (Oost en Noord) is er daarom voor gekozen om de deelnemers bij het online stemmen te laten prioriteren om zo tot een top drie per buurt te komen.

Na de online stemming bespraken de stadsdeelcommissies de uitkomsten van de online stemming. Deze bespreking bestond in elk stadsdeel uit één of meerdere voorbereidende

en oordeelsvormende besprekingen over de adviezen en een afsluitende, besluitvormende bespreking.

West koos voor een uitgebreide bespreking van de adviezen terwijl Oost en Noord voor een beknopte bespreking in de stadsdeelcommissie kozen. West had het voornemen om de 119 adviezen eerst per buurt tweemaal te bespreken (beeldvormend en oordeelsvormend), wat neerkwam op acht besprekingen. Op basis van deze acht besprekingen clusterde de kerngroep de 119 besproken adviezen in 16 algemenere adviezen, die werden onderbouwd met de eerder besproken 119 adviezen. Hierna vond een bespreking plaats van deze 16 gebundelde adviezen, vergezeld met een 'pre-advies' van het dagelijks bestuur en een ambtelijke kostenraming. Eén advies (over de broedplaatsen) sneuvelde nadat deze als onhaalbaar werd bestempeld door het dagelijks bestuur. Op 15 april 2025 werden 15 adviezen met 12 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. Op basis van de Voor de realisatie van de 15 adviezen stelde het Dagelijks Bestuur zelfs € 105.000,- aan budget beschikbaar gesteld door het Dagelijks Bestuur. Dat is meer dan de oorspronkelijk bedachte € 75.000,-. Hoewel de uitgebreide bespreking in West (veel) meer tijd kostte, gaf het de stadsdeelcommissie ook meer gelegenheid om de adviezen echt inhoudelijk te bespreken, zich eigen te maken en eventueel over te nemen. Deze bespreking vond plaats op basis van minder geredigeerde adviezen, wat bijdraagt aan de herkenbaarheid voor deelnemers. Doordat in West meer adviezen besproken werden en deze minder geredigeerd waren, had de stadsdeelcommissie meer gelegenheid om recht te doen aan de perspectieven van bewoners. Dat kostte echter ook een tijdsinvestering van de stadsdeelcommissie.

De stadsdeelcommissie in Oost besprak alle 28 adviezen voor het hele stadsdeel in één voorbereidende vergadering (11 februari 2025) (Ongevraagd Advies van de Stadsdeelcommissie Oost, 2025a) en één besluitvormende (25 februari 2025) vergadering (Ongevraagd Advies van de Stadsdeelcommissie Oost, 2025b). Op 25 februari 2025 neemt de stadsdeelcommissie het voorstel aan met 11 stemmen voor en 1 tegen. In diezelfde besluitvormende vergadering biedt het dagelijks bestuur aan om een uitvoeringsplan te laten maken door de ambtenaren van het stadsdeel. De stadsdeelcommissie bespreekt op 20 april 2025 het uitvoeringsplan met de 'activiteiten die dit jaar uitvoerbaar zijn en de mate waarin ze aansluiten bij de geformuleerde thema's' (Toelichting Uitkomsten Stadsdeelpanel, 2025).[3] Oost had van tevoren €200.000 budget gereserveerd voor de uitvoering van de hoogst geprioriteerde adviezen. In het uitvoeringsplan staat het voor elk van de 11 projecten gereserveerde bedrag.

De stadsdeelcommissie in Noord besprak de top drie adviezen van elk van de drie gebieden. De eerste bespreking van de adviezen in deze stadsdeelcommissie was een procesbespreking. Op 9 juli 2025 neemt de stadsdeelcommissie het voorstel van deze negen adviezen aan met 8 stemmen voor en 2 tegen. De ambtenaren van het stadsdeel zullen deze negen adviezen met 55 onderliggende interventies vervolgens toetsen op

[3] https://oost.notubiz.nl/document/15536425/1#search=%22stadsdeelpanel%22

haalbaarheid. De uitslag van deze ambtelijke toetsing is voorzien in september 2025 en op het moment van schrijven nog niet afgerond.

Adviezen veralgemeniseren om ze te kunnen realiseren

Het is een forse inspanning op om top drie adviezen per buurt ook daadwerkelijk te realiseren. In twee stadsdelen (Oost en Noord) selecteerden en veralgemeniseerde de kerngroepen en het begeleidend bureau de adviezen van hun respectievelijke stadsdeelpanels. Ambtenaren van de stadsdelen maakten vervolgplannen waarbij zij voortbouwden op de veralgemeende adviezen. Zij kijken of de adviezen passen bij bestaand beleid, of brengen de adviezen onder bij het beleid waar het ogenschijnlijk het best bij past. Daarmee kan de stadsdeelcommissie laten zien dat zij opvolging geven aan de belangrijkste adviezen van het panel. Echter kan de invulling van de nieuwe projecten die het stadsdeel start, behoorlijk afwijken van de oorspronkelijke bedoeling van de oorspronkelijke adviezen uit de stadsdeelpanels. We geven twee voorbeelden:

- In Oost formuleerde de deelnemers voor elke buurt het advies om bestaande activiteiten beter vindbaar te maken. Daarop adviseerde de kerngroep om te investeren in ‘een overzicht van activiteiten en organisaties in het stadsdeel’ en een ‘centrale informatiepagina’ (Ongevraagd Advies van de Stadsdeelcommissie Oost, 2025b). Het uitvoeringsplan (Uitvoeringsplan, 2025) investeert om het bereik van bestaande buurtmedia (actieve communicatie in plaats van vindbaarheid) te vergroten. Volgens het uitvoeringsplan draagt dat bij aan het beter vindbaar maken van de bestaande activiteiten.
- Het winnende advies in Oud Oost, ‘Diversiteit stimuleren’, gaat over meer aandacht voor diversiteit. In de online stemming is dit expliciet gekoppeld aan onderwijs; er wordt nog toegelicht dat de gemeente scholen kan stimuleren om aandacht te besteden aan bepaalde onderwerpen. In het uitvoeringsplan wordt dit vertaalt naar ‘buurtactiviteiten die gaan over diversiteit en ontmoeting’, buiten het onderwijs.

Conclusie

Het is een flinke klus om de adviezen van 130, 166 of 184 deelnemers terug te brengen tot een overzichtelijke set van projecten die het stadsdeel zal moeten realiseren. Bij het volgen van deze processen, van de staddeelpaneldag tot de toegezegde projecten, valt op dat stadsdeelcommissies, -besturen en de ambtelijke organisatie veel ruimte nemen om adviezen te herinterpreteren. Dit is vooral het geval bij de adviezen die al vóór de stemming sterk worden geredigeerd. Dat leidt in sommige situaties tot opvallende verschillen tussen de uitkomsten van de stadsdeelpaneldag en het uiteindelijk gefinancierde project.

Of deze veralgemeningsering van adviezen een probleem is, hangt af van de doelstelling van het instrument stadsdeelpanel. Algemene adviezen leveren minder snel concrete

oplossingen voor lokale problemen. Als adviezen niet (langer) herkenbaar zijn voor deelnemers kan dit hun vertrouwen in de overheid schaden. Anderzijds zorgt die interpretatie ruimte misschien wel voor oplossingen die (sneller) te realiseren zijn.

1.5 Conclusies

In hoeverre hebben de stadsdeelcommissies hun doelen behaald?

Het ontwerp van de drie verschillende stadsdeelpanels droeg bij aan de doelen die elke kerngroep vooraf had geformuleerd. De stadsdeelcommissieleden en bestuurders die op 18 juni 2025 deelnamen aan de afsluitende focusgroep waren achteraf dan ook grotendeels tevreden. Zij spraken hun waardering uit voor de adviezen die zij hadden gekregen en vonden dat zij door de adviezen ook een beter beeld hebben van of zij de “de goede dingen doen” of juist andere accenten moeten leggen. De aanwezige gebiedsmanagers, die dagelijks veel contact hebben met bewoners van het stadsdeel, zijn kritischer over de adviezen die uit de stadsdeelpaneldagen zijn voortgekomen: de “output is wel veel open deuren en dingen die we al weten”. Als onderzoekers constateren we dat brede adviezen weinig richting geven of prioriteiten duidelijk maken.

De aanwezige stadsdeelcommissieleden waarderen daarnaast ook het grote aantal deelnemers dat heeft deelgenomen aan hun stadsdeelpanel. Bewoners die nooit naar de inspraakavonden van de stadsdeelcommissie komen, of zelfs nog nooit van de stadsdeelcommissie gehoord hadden, kwamen dankzij de loting wel naar het stadsdeelpanel. De stadsdeelcommissie leden hebben met het organiseren van een stadsdeelpanel de vaak genoemde (maar niet expliciet geformuleerde) , namelijk nieuwe mensen bereiken, behaald. Dat grote aantal deelnemers zorgt er volgens hen voor dat je bij zo’n breed thema voldoende ophaalt.

Hoeveelheid adviezen staat op gespannen voet met realisatiekracht van het stadsdeel

Het budget dat nodig zou zijn om de enorme hoeveelheid uiteenlopende adviezen die er aan het einde van de stadsdeelpaneldagen liggen te realiseren (buiten de adviezen die ondergebracht zouden kunnen worden in bestaande plannen), staat niet in verhouding tot het budget wat stadsdelen daarvoor beschikbaar hebben. Zeker niet als je deelnemers op korte termijn in de praktijk wil laten zien hoe hun adviezen aan concrete acties van het stadsdeel hebben bijgedragen.

De ontwerpkeuzes die in de voorbereidingsfase van de stadsdeelpanels gemaakt zijn, zorgen voor zo’n grote hoeveelheid sterk uiteenlopende adviezen. De combinatie van een breed thema, sub-thema’s losjes gekoppeld aan het centrale thema en een groot aantal gespreksgroepen, zonder een concrete vraag, resulteert in groot aantal adviezen, die soms ook buiten het gekozen centrale thema vallen. Dat is wellicht wenselijk als je de stadsdeelpanels wederom waardeert vanwege hun inbreng van ervaringen en veelheid van perspectieven, maar tegelijkertijd loopt het minder synchroon met de wens om tot concrete oplossingen voor hardnekkige problemen te komen.

In hoeverre zijn de oorspronkelijke doelstellingen van het instrument stadsdeelpanel behaald?

Het instrument stadsdeelpanel is in eerste instantie ontwikkeld als antwoord op één van de structurele uitdagingen in het bestuurlijk stelsel: een beperkte slagkracht van de stadsdeelcommissies en beperkte aansluiting bij de lokale opgave en inbreng van bewoners bij het oplossen hiervan (Gemeente Amsterdam, 2022b, zie Het ontstaan van het instrument 'stadsdeelpanel', p. 9). Op basis van deze probleemanalyse zijn doelen en kaders opgesteld en uitgewerkt tot het instrument stadsdeelpanel. Daarbij moeten stadsdeelpanels bijdragen aan betere oplossingen voor de lokale problemen in de stadsdelen. We zien dat deze doelen niet vanzelf gerealiseerd zijn en doorwerken in de praktijk.

In de afsluitende focusgroep geven de stadsdeelcommissieleden aan dat het stadsdeelpanel niet zozeer hun positie heeft versterkt, maar wel het gewicht van hun adviezen. Adviezen die de stadsdeelcommissie op basis van het stadsdeelpanel aan hun dagelijks bestuur voorlegt, hebben meer gewicht dan hun eigen opgestelde adviezen.

De commissieleden zien daarnaast een duidelijke meerwaarde van het instrument, omdat loting zorgt voor deelnemers die zij anders nooit spreken, waardoor de adviezen die uit het panel komen zicht geeft of zijn de goede dingen doen, of andere accenten moeten leggen.

Na de introductie van het instrument stadsdeelpanel bij de herziening van het bestuurlijk stelsel benoemden bewoners tijdens het inspraakproces een aantal voorwaarden voor de introductie van dit nieuwe instrument. Deze gingen onder andere over echt wat kunnen bepalen, voldoende tijd hebben en het kennisniveau op peil brengen. De opdracht, vraag en bevoegdheden van de gelote burgers moeten helder zijn (Gemeente Amsterdam, 2022b, zie Het ontstaan van het instrument 'stadsdeelpanel'). Op basis van de eerste drie panels zien we dat deze elementen nog steeds aandacht behoeven. Het stadsdeelpanel in West lijkt het meest recht te hebben gedaan aan deze elementen, door op de stadsdeelpaneldag de meeste tijd te programmeren voor de deliberatie tussen bewoners, en achteraf alle adviezen van de bewoners afzonderlijk in 10 commissievergaderingen te bespreken, voordat zij deze in algemene thema's onderbrachten. Daardoor waren adviezen beter herkenbaar voor deelnemers en lijken zij het meest recht te hebben gedaan aan de woorden van de bewoners. In Oost en Noord daarentegen, werd minder tijd besteed aan deliberatie tijdens de stadsdeelpaneldag en vond sterke veralgemenisering van de opbrengsten van de dag plaats voordat deze besproken werden in de stadsdeelcommissie.

De gespreksgroepen bij elk van de drie stadsdeelpanels geven veel zicht op de lokale problemen in de verschillende buurten in de stadsdelen. Maar het ontwerp van de stadsdeelpanels en de opvolging van de uitkomsten zijn gericht op brede thema's. Maar door die brede themakeuze, en het veralgemeniseren van de adviezen in de opvolgings-

en besluitvormingsfase, maakt de stadsdeelcommissie geen gebruik van die potentie. Al zijn er ook daar weer uitzonderingen op, want in Oost zijn er een aantal heel lokale initiatieven (echt op straatniveau) gestart als vervolg op de adviezen uit het stadsdeelpanel.

Daarmee lijken de stadsdeelpanels meer op een (zeer geslaagde) brede stadsdeelraadpleging, dan op een methode om hardnekkige problemen die de stadsdeelcommissie niet opgelost krijgt vanuit nieuwe perspectieven het hoofd te bieden.

Dat leert ons dat het instrument op veel verschillende manieren kan worden ingezet en dat elke manier zijn eigen krachten en beperkingen heeft, zoals we hier boven steeds hebben laten zien. Welke manier 'goed' is, is afhankelijk van de gekozen doelstellingen en functie van een stadsdeelpanel.

1.6 Aanbevelingen

Op basis van het evaluatieve onderzoek naar de stadsdeelpanels formuleren we hieronder een aantal adviezen voor de verschillende betrokkenen bij dit instrument.

De overkoepelende aanbeveling is wees expliciet over doelstelling van het instrument stadsdeelpanel en ontwerp een stadsdeelpanel op basis van die doelstelling.

Geef stadsdeelcommissies (meer) ruimte voor maatwerk voor de invulling van hun eigen stadsdeelpanel. In de huidige verordening (Overheid.nl, 2025) staan harde criteria waar een stadsdeelpanel aan moet voldoen, zoals: minimaal 250 deelnemers en deelnemers moeten een representatieve afspiegeling van de bewoners van het stadsdeel zijn. Een stadsdeel komt alleen in aanmerking voor financiële en organisatorische ondersteuning als het panel voldoet aan deze harde criteria. Op basis van de ervaring met de eerste drie stadsdeelpanels, is het aan te bevelen om een stadsdeelcommissie meer ruimte te geven aan een eigen invulling van het stadsdeelpanel wat zij voornemens zijn om te organiseren. Denk hierbij aan panels op gebieds- of wijkniveau, panels met kleinere groepen deelnemers, selectie op doelgroep of meerdere bijeenkomsten om onderlinge vertrouwdheid te bevorderen.

Continueer de professionele ondersteuning bij het formuleren van een goede vraag/vraagstelling en ontwerp van de dag. De ervaring met de eerste drie stadsdeelpanels heeft laten zien dat een stadsdeelcommissie veel baat heeft bij professionele ondersteuning bij het formuleren van de doelstelling(en) en vraagstelling van een stadsdeelpanel en een ontwerp waarin dat gerealiseerd kan worden. Want de leerervaring die stadsdeelcommissieleden hebben opgedaan, is vluchtig, aangezien stadsdeel-commissies elke vier jaar opnieuw gekozen worden.

Als een stadsdeelcommissie er voor kiest om een stadsdeelpanel te benutten om tot betere oplossingen te komen voor hardnekkige problemen in hun stadsdeel ontwerp het stadsdeelpanel dan ook zodanig dat het daaraan bij kan dragen. Dat betekent een stadsdeelpanel over één duidelijk afgebakend thema. Meer tijd inruimen voor de gespreksgroepen om daarover van gedachte te wisselen en gesprekbegeleiding die er zorgt dat het gesprek over dat afgebakende thema blijft gaan. Zo'n ontwerp kan bijdragen aan betere oplossingen voor de hardnekkige vraagstukken in het stadsdeel.

Geef meer aandacht aan de convergentie fase. Bij de eerste drie stadsdeelpanels is veel aandacht besteed aan hoe je zoveel mogelijk ideeën en adviezen bij de deelnemers kan ophalen (de divergentie fase). Door brede thema's of open vraagstellingen te kiezen en die vervolgens met meer dan 25 gespreksgroepen te bespreken, ontstaan veel adviezen met beperkte inhoudelijke samenhang. Hoe je van heel veel adviezen, met weinig inhoudelijke samenhang komt naar een beperkt set samenhangende en door het stadsdeel uitvoerbare plannen komt, heeft veel meer aandacht nodig.

Wees realistisch over de frequentie van het aantal stadsdeelpanels dat een stadsdeelcommissie kan organiseren in een zittingsperiode. De huidige verordening (Overheid.nl, 2025) gaat uit van twee stadsdeelpanels per jaar. De deelnemers aan de afsluitende focusgroep kwamen tot de conclusie, dat het niet reëel is om meer dan één of twee stadsdeelpanels met250 deelnemers per zittingstermijn te organiseren gezien de grote tijdsinvestering die bij de organisatie en doorwerking hoort.

Maak ruimte in de ambtelijke organisatie van het stadsdeel om de adviezen die uit het stadsdeelpanel komen ook te kunnen uitvoeren. Als de staande organisatie van het stadsdeel al vol zit met regulier werk, dan is er beperkte capaciteit om de uitkomsten van een stadsdeelpanel op te volgen. Er is dus niet alleen capaciteit en geld nodig voor het organiseren van het stadsdeelpanel, maar ook geld en ambtelijke capaciteit om de adviezen te kunnen uitvoeren.

Hoofdstuk 2 Perspectief van deelnemers

In dit hoofdstuk beantwoorden we de deelvraag over de doorwerking van deelname aan het stadsdeelpanel bij deelnemers. Om deze deelvraag te beantwoorden onderzoeken we de ervaringen van deelnemers met het stadsdeelpanel en hun waardering hiervan. Hierbij is ook expliciet aandacht voor inclusie. In hoeverre voelden deelnemers zich gehoord tijdens het stadsdeelpanel? Deze deelvraag zal beantwoord worden op basis van enquête-onderzoek en enkele interviews met deelnemers.

2.1 Theoretisch perspectief

De theorie van *ervaren procedurele rechtvaardigheid* gebruikt om te kijken naar de opzet van het stadsdeelpanel en de ervaringen van deelnemers. Met behulp van de theorie over *Psychological Ownership* is gekeken naar de verandering in betrokkenheid van deelnemers bij de onderwerpen van het stadsdeelpanel.

Ervaren procedurele rechtvaardigheid

De theorie van *ervaren procedurele rechtvaardigheid* is in vele contexten onderzocht, waaronder burgerparticipatie. De theorie laat zien dat een eerlijke en respectvolle bejegening voor burgers van groot belang is in hun contact met de overheid (Bleijenberg, 2021; Lind & Tyler, 1988; Webler et al, 2001; van den Bos, 2023). Wanneer deelnemers de opzet en uitvoering van een stadsdeelpanel als rechtvaardig ervaren, draagt dit bij aan tevredenheid met het panel en aan acceptatie van de uitkomsten.

Er zijn drie elementen die een belangrijke rol spelen in ervaren procedurele rechtvaardigheid en die in dit onderzoek aan de orde komen: *respect*, *voice* en *explanation*. Aan de hand van deze elementen is in dit onderzoek gekeken naar de ervaringen van deelnemers. Zijn deelnemers vriendelijk en respectvol bejegend door de gemeente? Vinden zij dat het stadsdeelpanel eerlijk is verlopen? En wat betekent dit voor hun steun voor de uitkomst ervan en hun vertrouwen in het beleid van de gemeente?

Respect: hierbij gaat het om de ervaring van deelnemers dat er beleefd en respectvol met hen is omgegaan.

Voice: hierbij gaat het om de ervaring van deelnemers dat er voldoende ruimte was voor hun inbreng en dat deze ook serieus genomen is. Dit betreft zowel ruimte voor verschillende inhoudelijke opvattingen en vragen als de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het verloop van het proces.

Explanation: hierbij gaat het om de ervaring van deelnemers dat het proces en wat er met de adviezen van het panel gebeurt helder is; begrijpelijke informatie over de aanpak van

het proces, bijvoorbeeld over hoe inhoudelijke keuzes tot stand komen en transparante informatie over het politieke besluitvormingsproces na afronding van het panel.

Psychological Ownership

Pyschological ownership beschrijft het hebben van het gevoel van eigenaarschap over iets, zonder dat je dit formeel echt hoeft te hebben (Pierce & Dirks, 2001). Inhoudelijke verdieping, invloed en een eigen investering (in tijd of geld) draagt bij aan gevoel van eigenaarschap; dit leidt tot meer betrokkenheid bij het betreffende onderwerp. Binnen dit onderzoek kijken we naar een verandering houding na deelname aan het stadsdeelpanel. Het gaat hierbij om de vraag of de betrokkenheid van deelnemers bij het onderwerp van het stadsdeelpanel en hun omgeving toeneemt. Dit onderzoeken we aan de hand van de ervaringen van deelnemers.

2.2 Resultaten

In deze paragraaf vindt u de resultaten van het onderzoek onder deelnemers aan de drie stadsdeelpanels. In het vorige hoofdstuk is al veel beschreven over de opzet van de stadsdeelpanels. Hieronder wordt daar een korte samenvatting van gegeven. Daarna volgt informatie over de deelnemersgroep, en de verwachtingen en ervaringen van deelnemers.

Stadsdeelpanels in West, Oost en Noord

Stadsdeelpanel West: betere straten

In Amsterdam-West werd op 28 september 2024 in De Hallen het eerste stadsdeelpanel georganiseerd met als centrale vraag: “Hoe maken we de straten van West beter en gezelliger?” De opzet bestond uit interactieve sessies zoals het West Café, cartoontekenen, moodboards en tafelgesprekken. In totaal deden 166 gelote inwoners mee, waarvan 150 later stemden op de geformuleerde adviezen. Het panel leverde 119 adviezen op, verdeeld over vier gebieden (Oud-West, De Baarsjes, Bos en Lommer en Westerpark). Vrijwel alle adviezen kregen brede steun. Voorbeelden zijn: meer “samen bankjes” en een jongerenpanel. De dag had een festivalachtig karakter en eindigde met een gezamenlijke afsluiting en borrel. Bijzonder was de inzet van creatieve werkvormen om ideeën tot stand te brengen.

Stadsdeelpanel Oost: binding

Op 23 november 2024 vond in Oost een tweede stadsdeelpanel plaats over het onderwerp binding met de buurt. Het doel was om verbondenheid te versterken en eenzaamheid tegen te gaan. Er waren 376 aanmeldingen met uiteindelijk 195 deelnemers op de dag zelf. De bijeenkomst vond plaats op het stadsdeelkantoor en bestond uit gesprekken per wijk, creatieve activiteiten en een gezamenlijke lunch. De opzet was democratisch, activerend en wijkgericht. Er was geen plenaire afsluiting. Na afloop konden deelnemers online stemmen op de adviezen (7-15 december). In totaal zijn er meerdere aanbevelingen opgenomen in het uitvoeringsplan, met een beschikbaar budget van 200.000 euro. Voorbeelden zijn: verbetering van buurtmedia (40.000 euro) en een openhuis met welzijnsorganisaties.

Stadsdeelpanel Noord: opgroeien

Op 4 april 2025 vond een stadsdeelpanel plaats in de Tolhuistuin in Noord. Het panel richtte zich op het thema “opgroeien in Noord”, met veel jonge deelnemers (16-27 jaar). Hoewel “opgroeien” het officiële onderwerp was, verschoof het gesprek vaak naar buurtgevoel, veiligheid en voorzieningen. De opzet bestond uit interactieve werkvormen (zoals ‘Over de Lijn’, tafelgesprekken met gespreksbegeleiders en een informatiemarkt). Van de 193 inschrijvingen waren er 133 deelnemers aanwezig. Er werden concrete

adviezen geformuleerd, zoals het beter benutten van panden rond het Zonneplein en ideeën om de buurt gezelliger te maken. Er werd afgesloten met een informele presentatie van de aanbevelingen per groep.

Enige tijd na de paneldag konden deelnemers online hun stem uitbrengen op de aanbevelingen van de dag. Deelnemers kregen als blijk van waardering een vergoeding voor het bijwonen van de paneldag (75 euro) en deelname aan de stemming (25 euro).

Samenstelling deelnemersgroep

In de drie stadsdelen is gebruik gemaakt van een combinatie van willekeurig uitnodigen (door loting). In Noord werd in aanvulling hierop extra activiteiten georganiseerd gericht op het betrekken van jongeren. In West en Oost is een klein aantal bewoners gericht uitgenodigd om te komen tot een meer representatieve deelnemersgroep. Hieronder is een overzicht te zien van de samenstelling en het verloop van de deelnemersgroep. Het percentage bewoners dat zich heeft aangemeld ligt tussen de 6-8%. Het percentage deelnemers dat na definitieve aanmelding toch niet is gestart, ligt tussen de 12-32%. De no-show in Oost (12%) was opvallend laag. De meeste deelnemers hebben ook deelgenomen aan de stemming.

Tabel 5 Overzicht deelnemers

Stadsdeel-panel	Uitnodigingen	Aanmeldingen	Definitieve uitnodiging*	Definitieve aanmeldingen	Deelnemers stadsdeelpanel	Deelnemers stemming
West	4.000	330 (8%)	316	244	166	150
Oost	6.000	376 (6%)	300	220	195	190
Noord	6.000	501 (8%)	460	193	133	127

**door loting*

Demografische kenmerken deelnemers

De demografische gegevens van deelnemers zijn gebaseerd op de gegevens van de afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente. In West en Oost is geloot op leeftijd, gender, wijk/gebied, opleiding en woningtype. Het streven was om een deelnemersgroep samen te stellen die een afspiegeling vormde van de bevolking van het stadsdeel wat betreft de kenmerken waarop is geloot. In Noord was het streven om vooral jongeren (16-27) mee te laten praten. Naast loting zijn er extra inspanningen verricht om jongeren te betrekken en uit te nodigen.

De deelnemersgroepen van de stadsdeelpanels vormden een divers gezelschap waarin de diversiteit van de bevolking van de stad wat betreft de kenmerken waarop is geloot

(leeftijd, gender, wijken/gebieden per stadsdeel, opleiding en woning type) tot uitdrukking kwam.

Er was spreiding wat betreft leeftijd en gender (zie Figuur 1). In Noord was er sprake van een grote oververtegenwoordiging van jongeren zoals was bedoeld. In West en Oost zien we een oververtegenwoordiging van bewoners uit de leeftijdsgroep van 45-65 jaar.

Figuur 1 Leeftijd deelnemers stadsdeelpanels en bewoners gemeente in %

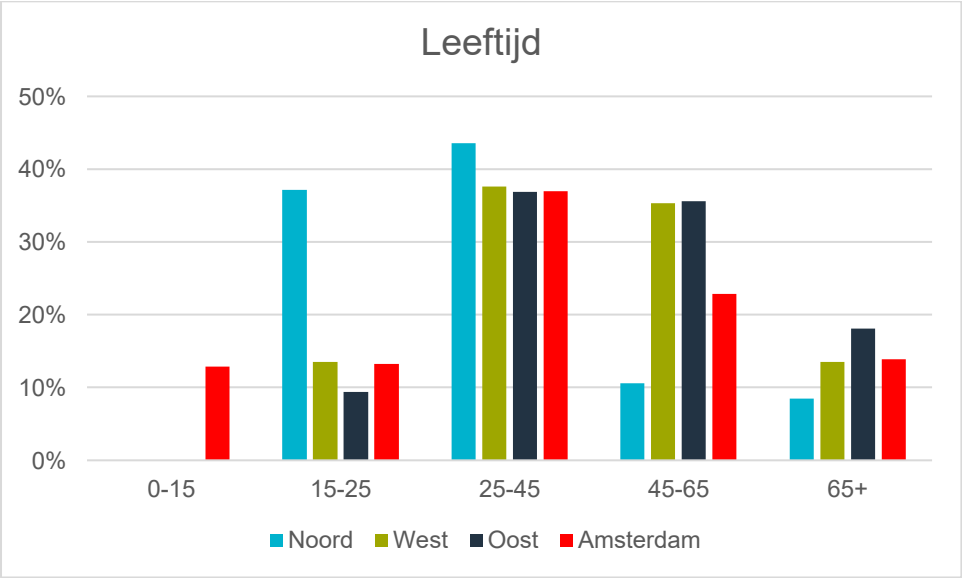

bron: Gemeente Amsterdam in cijfers en grafieken | AlleCijfers.nl)

Bewoners met diverse opleidingsniveaus hebben meegedaan aan het stadsdeelpanel (zie Figuur 2). 48% van de Amsterdammers is theoretisch opgeleid (HBO of WO). Wat betreft opleidingsniveau zien we dat relatief meer bewoners met een hogere beroepsopleiding/theoretische opleiding deel hebben genomen aan de stadsdeelpanels.

In Noord hebben in vergelijking met West en Oost relatief veel bewoners met een praktische opleiding deelgenomen.

Figuur 2 Opleidingsniveau deelnemers stadsdeelpanel en bewoners gemeente in %

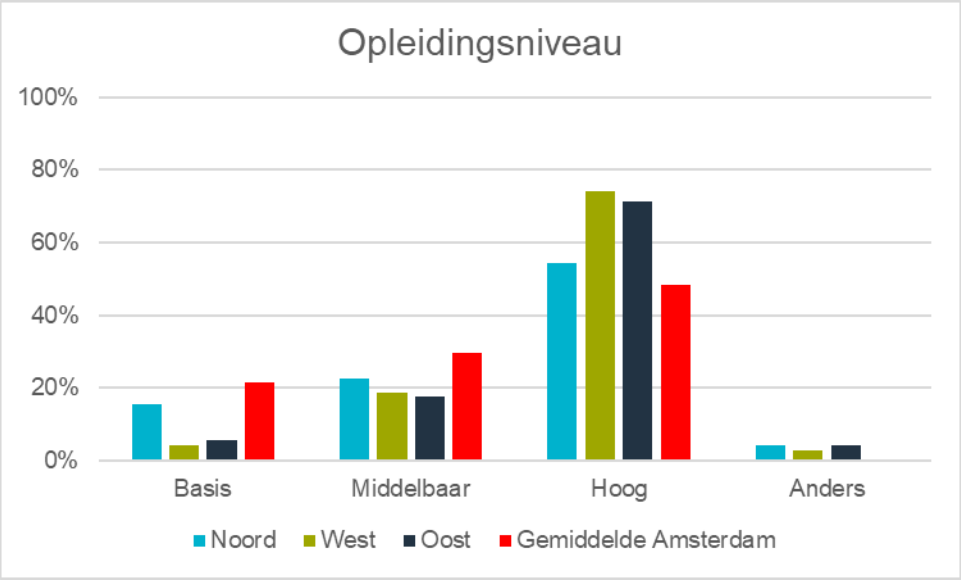

bron: Gemeente Amsterdam in cijfers en grafieken | AlleCijfers.nl)

Bewoners uit verschillende wijken/gebieden hebben deelgenomen aan de stadsdeelpanels (zie Figuur 3 t/m 5).

Bewoners uit verschillende wijken/gebieden hebben deelgenomen aan de stadsdeelpanels (zie Figuur 3 t/m 5).

Figuur 3 Buurten West

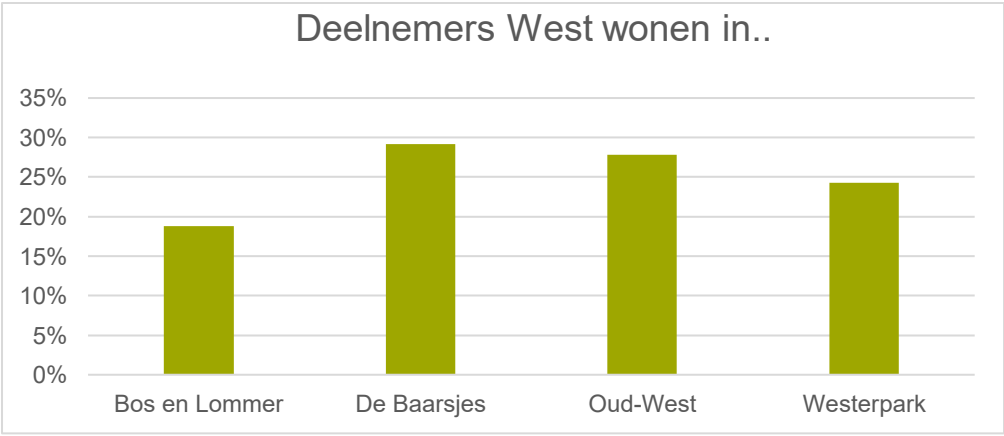

Figuur 4 Buurten Oost

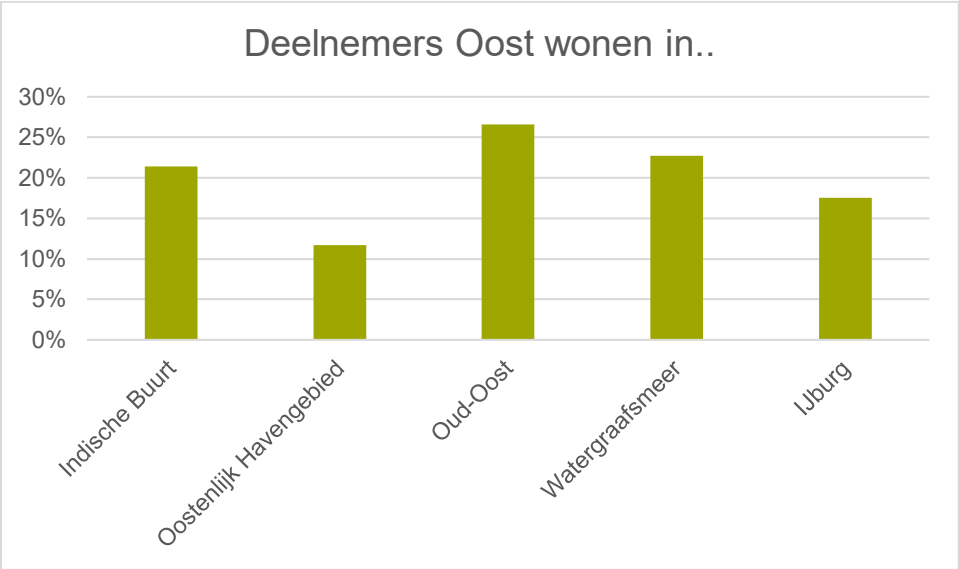

Figuur 5 Buurten Noord

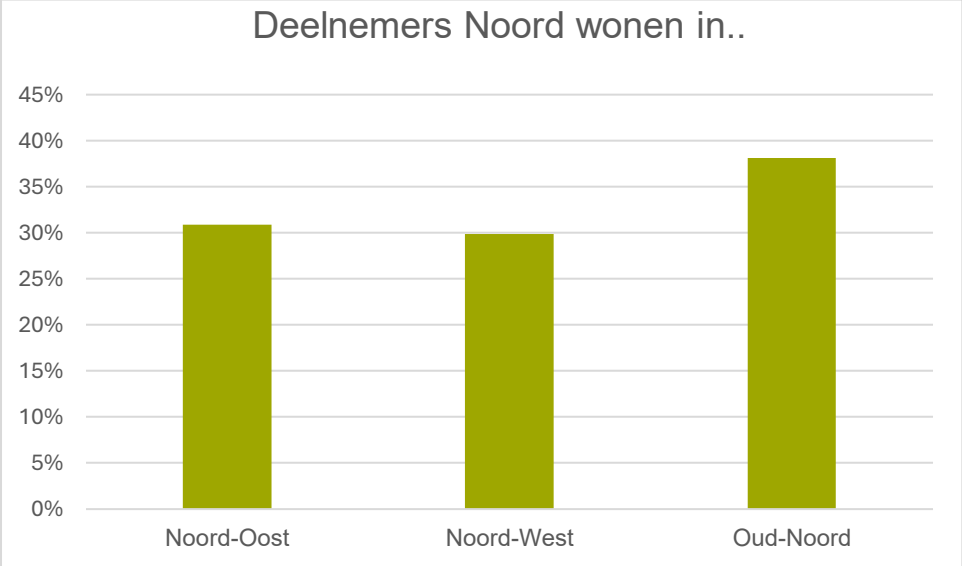

Bewoners van verschillende soorten woningen hebben deelgenomen aan de stadsdeelpanels (zie Figuur 6).

Figuur 6 Soort woning: koop, particuliere of sociale huur

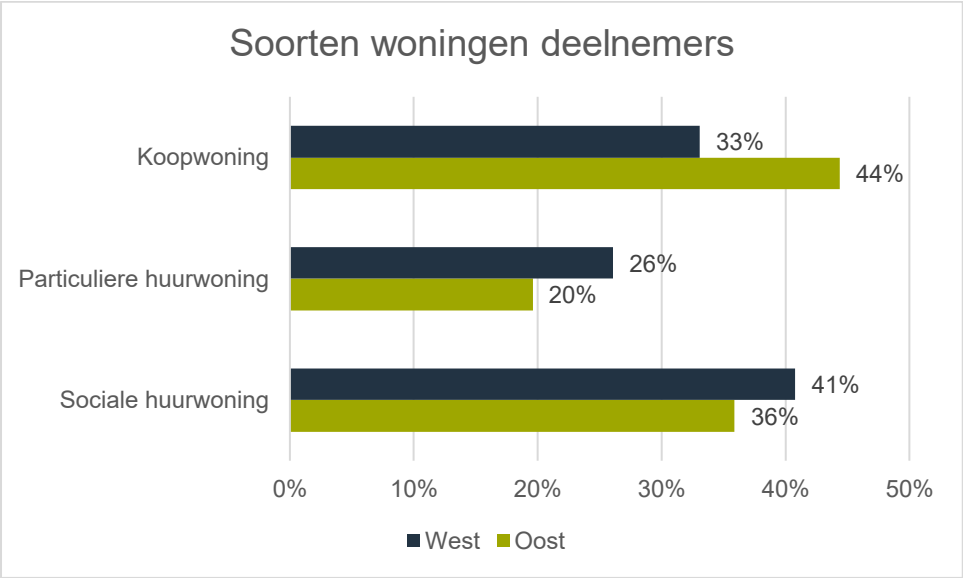

**NB: deze vraag is in Noord niet gesteld.*

Verwachtingen vooraf

Hierna wordt ingegaan op de verwachtingen van deelnemers voorafgaand aan het stadsdeelpanel. Deelnemers beginnen positief aan het stadsdeelpanel. Ze hebben over het algemeen vertrouwen in de aanpak van het stadsdeelpanel en verwachten dat de gemeente hun aanbevelingen mee zal nemen bij de plannen voor het stadsdeel.

Figuur 7 Verwachtingen van deelnemers van het stadsdeelpanel Noord, West en Oost

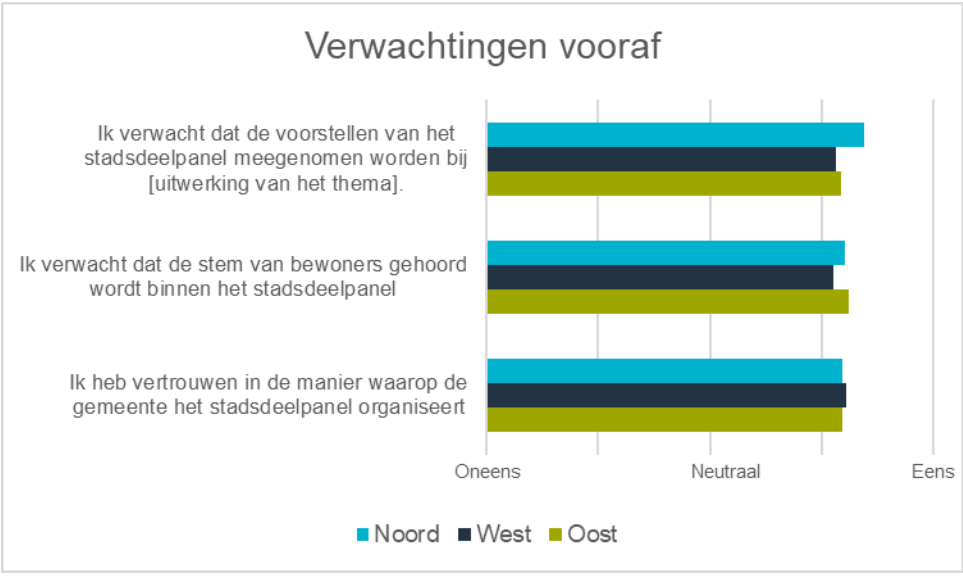

De gemeente is erin geslaagd om een grotendeels nieuwe groep bewoners te betrekken. Meer dan 85% van de deelnemers heeft niet eerder deelgenomen aan een participatieproces.

Figuur 8 Eerder deelgenomen aan een bijeenkomst

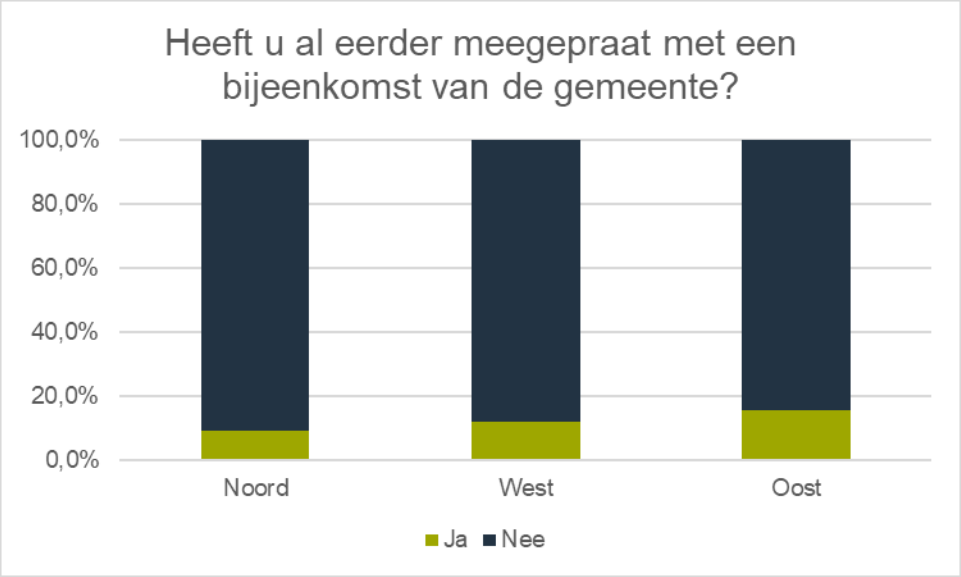

Motieven voor deelname

In stadsdeel Oost en West was de meest genoemde reden om deel te nemen betrokkenheid bij de buurt of stad. In Noord was er een relatief grote groep die aangaf dat de vergoeding een rol heeft gespeeld in hun besluit om deel te nemen. Invloed uitoefenen op beleid werd minder vaak genoemd als reden om mee te doen.

Bij de verschillende stadsdelen is er ook een klein gedeelte dat zelf een andere reden in heeft gevuld bij de categorie ‘Anders’. Zo werd bijvoorbeeld in Noord en West als voornaamste reden aangegeven dat dit was uit nieuwsgierigheid naar wat een stadsdeelpanel is en hoe dit in zijn werk gaat. In stadsdeel Oost werd naast het benieuwd zijn naar het stadsdeelpanel zoals in de andere twee stadsdelen, ook meerdere keren benoemd het in contact komen met andere buurtbewoners. Daarbij benoemden twee respondenten specifiek het in contact komen met buurtbewoners waar zij normaliter niet mee in contact komen.

Figuur 9 Motieven voor deelname

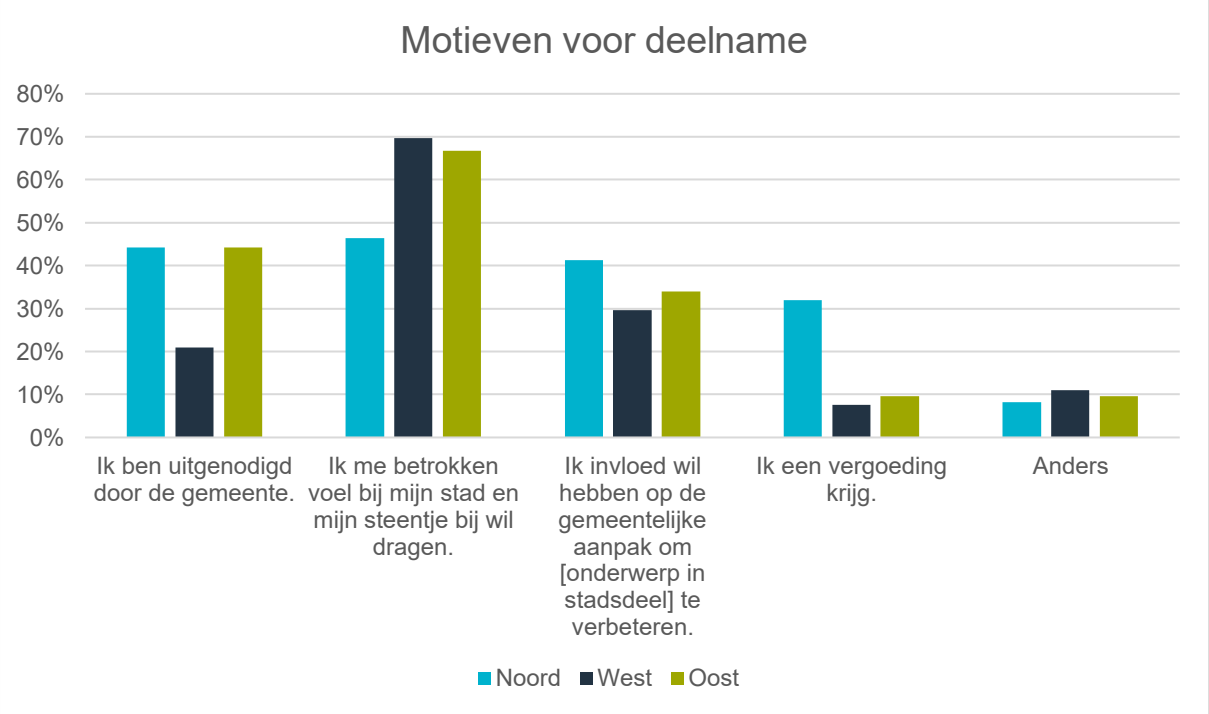

** Respondenten konden twee motieven aankruisen.*

Ervaringen achteraf

In deze paragraaf worden de ervaringen van deelnemers toegelicht.

Respondenten zijn na afloop van het stadsdeelpanel gevraagd om hun ervaring te beoordelen met een rapportcijfer. Hierbij scoort het stadsdeelpanel in Oost een 7,9 (N=149), in West een 8,1 (N=140) en in Noord een 8,2 (N=71).

Figuur 10 Gemiddelde rapportcijfers van de deelnemers

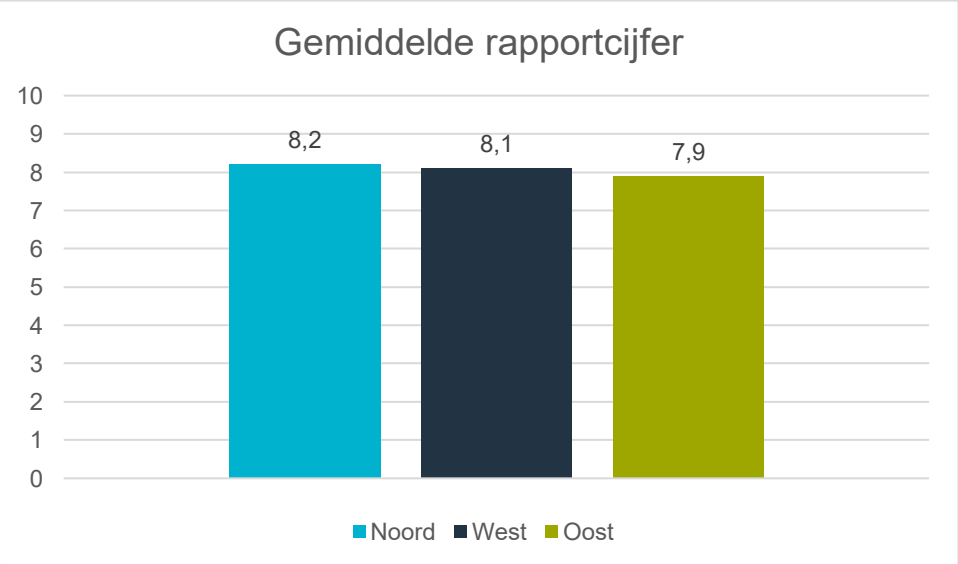

Deelnemers zijn over het algemeen heel positief over hun deelname aan het stadsdeelpanel. Aan de hand van de elementen van procedurele rechtvaardigheid laten we zien hoe deelnemers tot hun positieve oordeel zijn gekomen.

Deelnemers zijn positief over het gegeven dat de gemeente dit initiatief heeft genomen voor een dergelijke bijeenkomst en over de organisatie van de stadsdeelpanels. Deelnemers voelen zich vriendelijk en met respect bejegend. Deelnemers waarderen dat er een vergoeding tegenover hun inspanning staat. Er is zichtbaar moeite gedaan om het deelnemers gemakkelijk te maken o.a. door de inzet van taalbuddies en tolken voor deelnemers die de Nederlandse taal niet of minder goed beheersen.

Deelnemers vinden het soms lastig wat het idee van het stadsdeelpanel precies is en wat er gebeurt met hun aanbevelingen en door wie. Deelnemers oordeelden verschillend over de helderheid van de communicatie vooraf over het stadsdeelpanel.

> “Ik kreeg een flyer in de bus, heb me ingeschreven en via de mail werd er contact opgenomen. Duidelijk programma van tevoren, dus dat vond ik goed geregeld.” (deelnemer Noord)

> "In het begin wist ik helemaal niet wat ik ervan moest verwachten eigenlijk.. maar toch wel echt interessant. We hebben echt dingen kunnen inbrengen, kunnen delen, dus wel het gevoel dat het nuttig is geweest." (deelnemer Noord)

Deelnemers voelen zich gehoord door de gemeente. Ze geven aan het prettig te vinden dat de gemeente naar hun opvattingen en ideeën vraagt en dat ernaar geluisterd wordt.

> “We moeten het toch samen doen. Heel fijn dat het publiek wordt gevraagd om mee te denken. Dat de gemeente niet alles in haar eentje zit te bedenken.” (deelnemer Oost)

> “Doordat we in groepjes zaten en overlegden was het echt mogelijk om je mening te delen. Vrijwel alles werd opgepikt.” (deelnemer Noord)

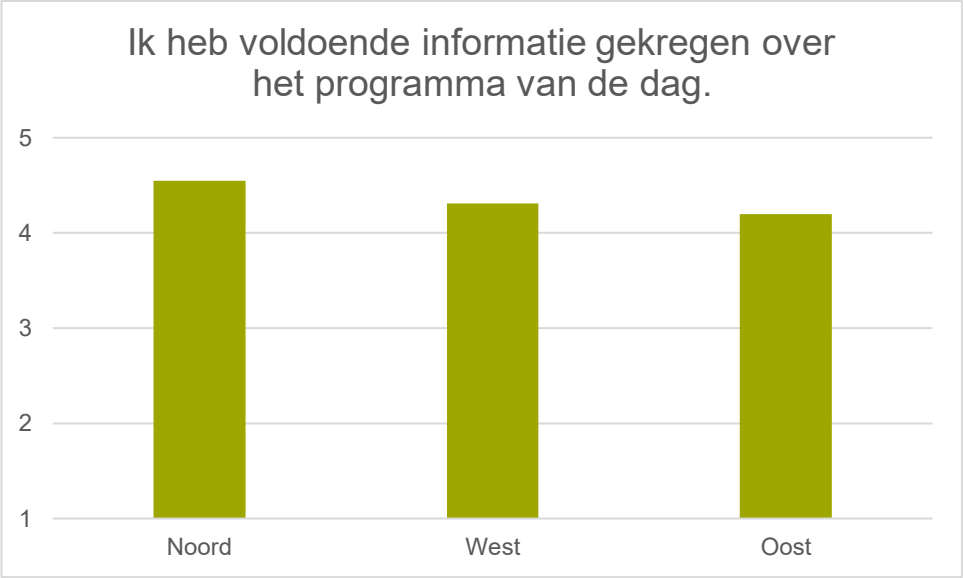

Figuur 11 Informatie over het programma

Praktische verbeterpunten

Deelnemers zijn positief over het concept van het stadsdeelpanel waarbij er ook verbeterpunten worden genoemd over het programma van de dag:

> "Toen ik naar huis ging had ik zoiets van ¨less is more¨. Het programma had weinig rustmomenten." (deelnemer West)

> "De lunch was best wel karig. Er was ook onduidelijkheid over rijen. We bleken in een verkeerde rij staan." (deelnemer Oost)

> "Als je bij de afsluiting mensen weer even samenbrengt, denk ik dat het een rustiger verloop heeft." (deelnemer Oost)

> "Het was leuk geregeld met markt en zo, maar in hoeverre had het echt betrekking op deze dag?" (deelnemer Noord)

De verbeterpunten richten zich op een aantal praktische punten met betrekking tot koffie en lunch (Oost). Wat betreft de inhoudelijke programmering werden vaker opmerkingen gemaakt over de informatiemarkt (onduidelijkheid over wat de bedoeling was in relatie tot de dag, tijd die ervoor uitgetrokken was, sommige deelnemers voelden zich wat verloren) en het ontbreken van een duidelijke afsluiting van de dag (Oost en Noord).

Bereidheid opnieuw mee te praten

Niet alleen wordt de ervaring hoog becijferd, het overgrote deel zou ook graag weer deel willen nemen aan een stadsdeelpanel als het onderwerp hen interesseert. Onderstaande figuur laat zien dat, net als bij de rapportcijfers, dit in West en Noord net iets hoger scoort.

Deelnemers gaven aan:

> “Het was nice om mijn mening te delen. En de vergoeding was ook fijn.” (deelnemer Noord)
>
> "Zeker, want je leert ook allemaal verschillende mensen kennen. Het is een leuke ervaring over het algemeen." (deelnemer Noord)
>
> “Stel iemand wordt voor het eerst gevraagd dan zou ik sowieso zeggen: doe mee.” (deelnemer Oost)

Figuur 12 Opnieuw deelnemen aan een stadsdeelpanel

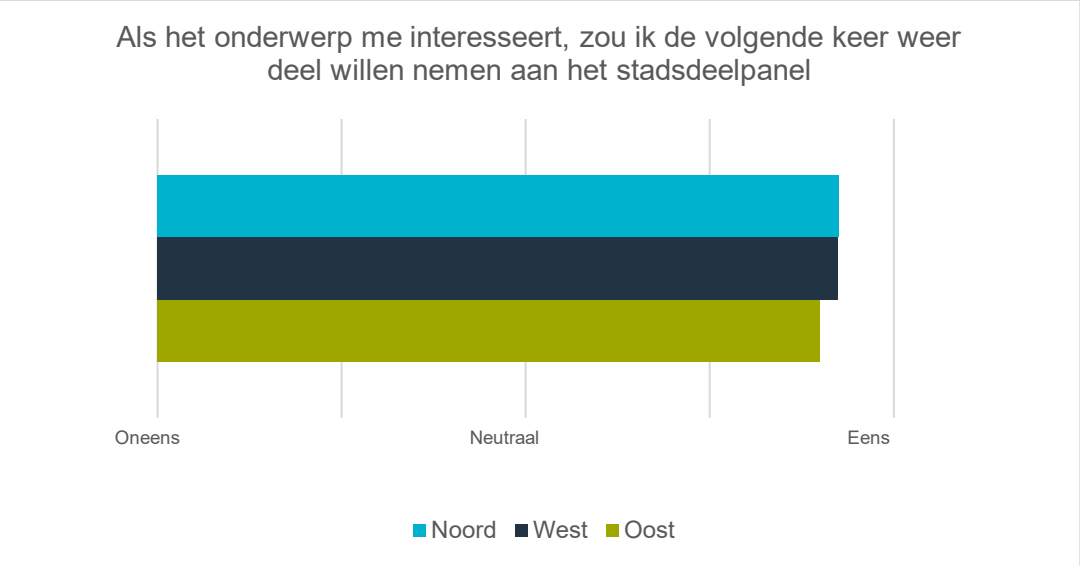

Vertrouwen in follow up

Na afloop is het vertrouwen van deelnemers in de opvolging van de aanbevelingen door de gemeente licht toegenomen.

Figuur 13 Vertrouwen in de opvolging van de aanbevelingen

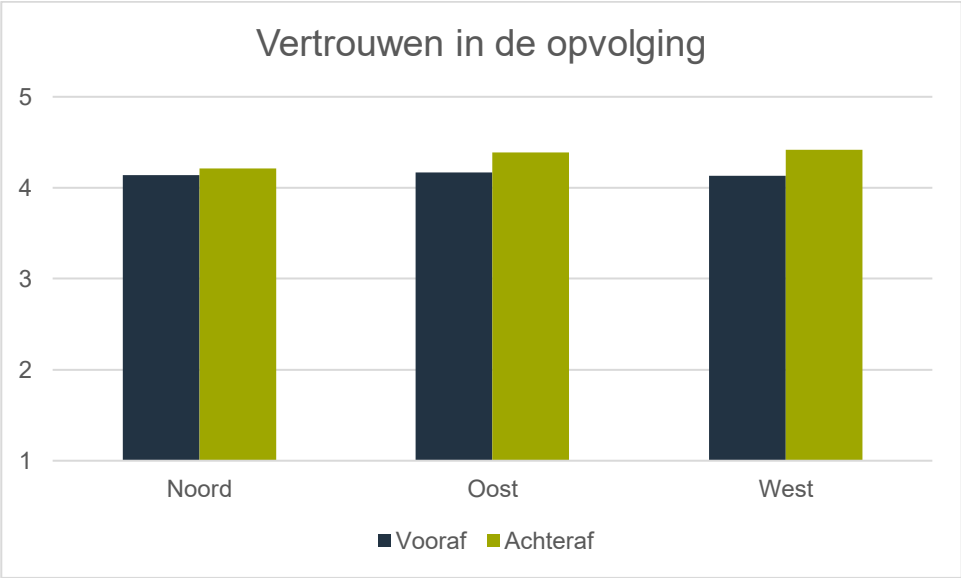

Hierbij geven deelnemers overigens aan geen al te hoge verwachtingen over de opvolging van hun aanbevelingen te hebben. Ze benadrukken dat het voor hen vooral belangrijk is dat ze hun mening hebben kunnen geven en dat de gemeente er serieus mee aan de slag gaat. Tegelijk verwachten ze niet dat alles wordt overgenomen of kan worden uitgevoerd.

> “Ik weet niet of er echt iets mee gebeurt, maar het is goed dat het gedeeld is” (deelnemer Noord)
>
> "Ik denk niet dat ze ermee gelijk aan de slag gaan, maar ik denk wel dat het voor de komende periode dat ze wel gewoon er gaan werken." (deelnemer Noord)
>
> “Zoveel dingen, maar wat is ook haalbaar? Wat heeft kans om bij gemeente er doorheen te komen?” (deelnemer West)
>
> “Er was een mevrouw die een broodmachine voorstelde. Dat vind je in de rapportage niet terug. Voor zo´n mevrouw is dat wel belangrijk.” (deelnemer West)
>
> “We kunnen wel allerlei ideeën generen, maar maken ze ook kans om 50.000 euro aan uit te geven? Geef bijvoorbeeld drie criteria mee waar de ideeën aan moeten voldoen.” (deelnemer Oost)

Vertrouwen in het instrument

Na afloop van hun deelname aan het stadsdeelpanel zijn deelnemers positiever over het instrument dan voordat ze eraan begonnen. Dit bevestigt dat deelnemers positief terugkijken op de dag.

Figuur 14 Houding t.o.v. het instrument in Noord

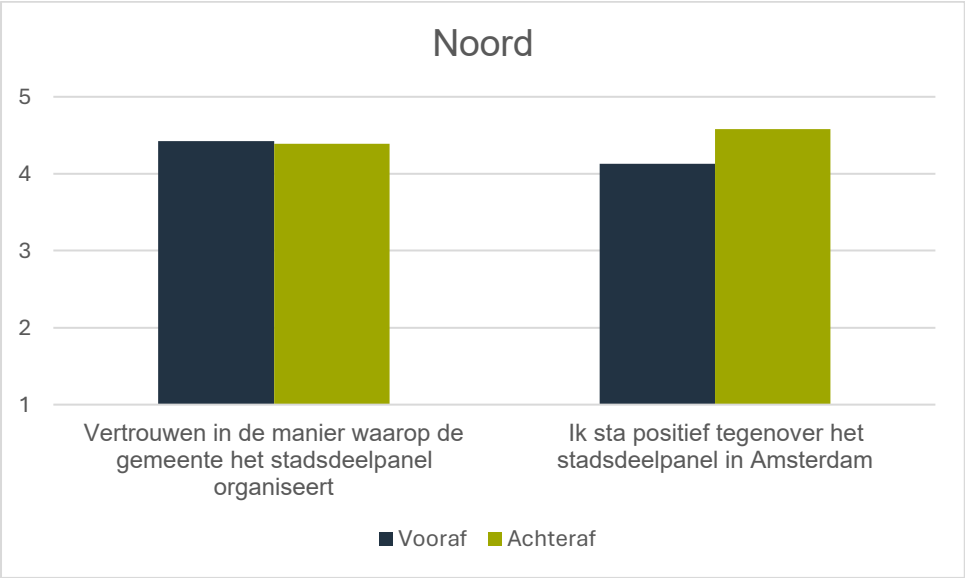

Figuur 15 Houding t.o.v. het instrument in Oost

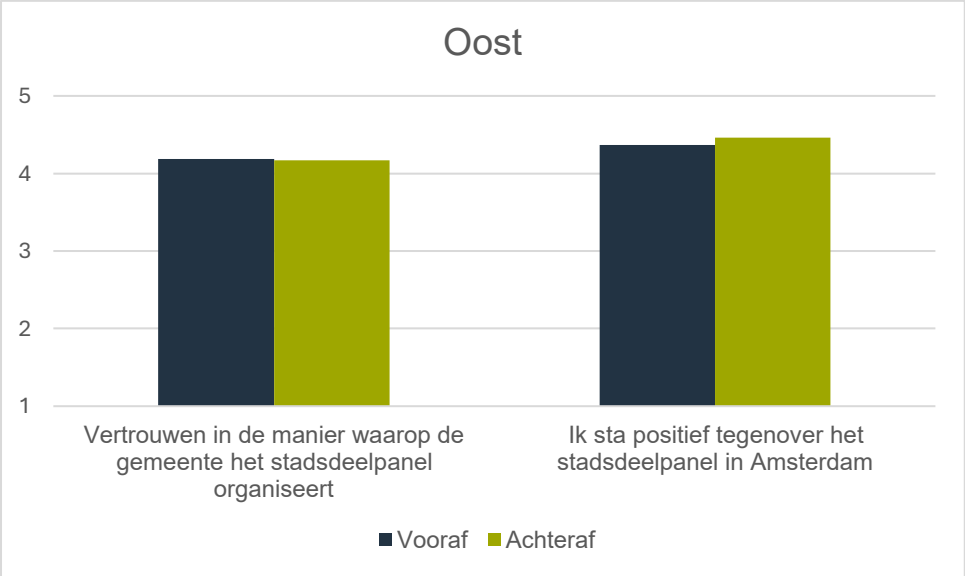

Figuur 16 Houding t.o.v. het instrument in West

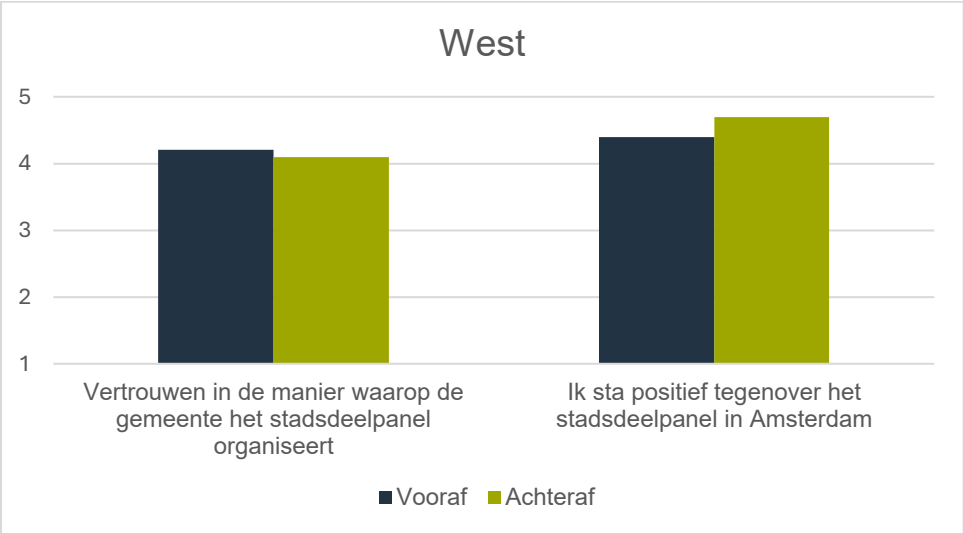

Vertrouwen in de aanpak van de gemeente

Deelnemers hebben redelijk veel vertrouwen in de aanpak van de gemeente met betrekking tot het vraagstuk bijvoorbeeld als het gaat om betere en gezelligere straten, binding en opgroeien. In vergelijking met vertrouwen in de opvolging van de aanbevelingen en in het stadsdeelpanel zelf (Figuur 13), zijn deelnemers hierover minder positief (tussen 'redelijk veel' en 'veel').

Figuur 17 Vertrouwen in de aanpak van de gemeente

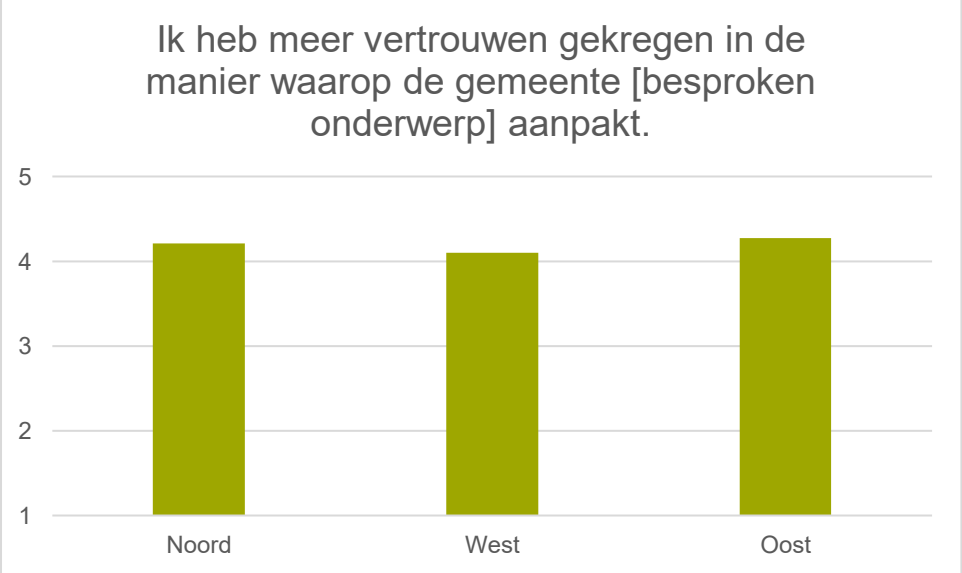

Betrokkenheid van bewoners bij het onderwerp en hun omgeving

Naast het luisteren naar de inbreng van bewoners als het gaat om problemen en oplossingen voor lokale vraagstukken, hebben de stadsdeelpanels ook als doel om bij te dragen aan de betrokkenheid van bewoners bij wat er speelt in hun buurt.

> “Het prettigst vond ik de de kennismaking met andere bewoners. Erg Amsterdams was het. Mensen kwamen overal vandaan. “ (deelnemer West)
>
> “Ik vond het leuk om een beetje uit mijn bubbel te stappen.” (deelnemer Noord)
>
> “Ik vond het een hele prettige ervaring… Het werkte wel verbindend. Het was ook wel heel bijzonder.” (deelnemer Oost)
>
> “Echt heel leuk om met mensen te praten over onderwerpen waar we allemaal mee bezig zijn.” (deelnemer West)

Na afloop van de bijeenkomst is de betrokkenheid van deelnemers bij het onderwerp van het stadsdeelpanel toegenomen. Ook is de verantwoordelijkheid die deelnemers voelen voor het voor het vraagstuk en hun bereidheid om hier zelf iets aan te doen toegenomen. Tot slot heeft deelname aan stadsdeelpanel de betrokkenheid bij hun buurt in algemene zin vergroot.

Figuur 18 Betrokkenheid bij het onderwerp van het stadsdeelpanel

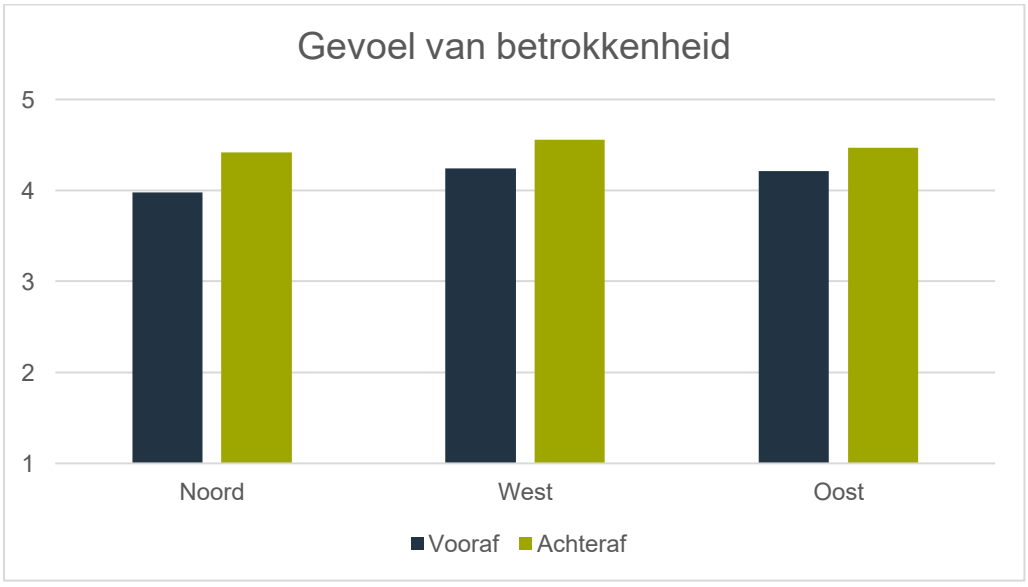

Figuur 19 Verantwoordelijkheid en eigen inzet voor het onderwerp

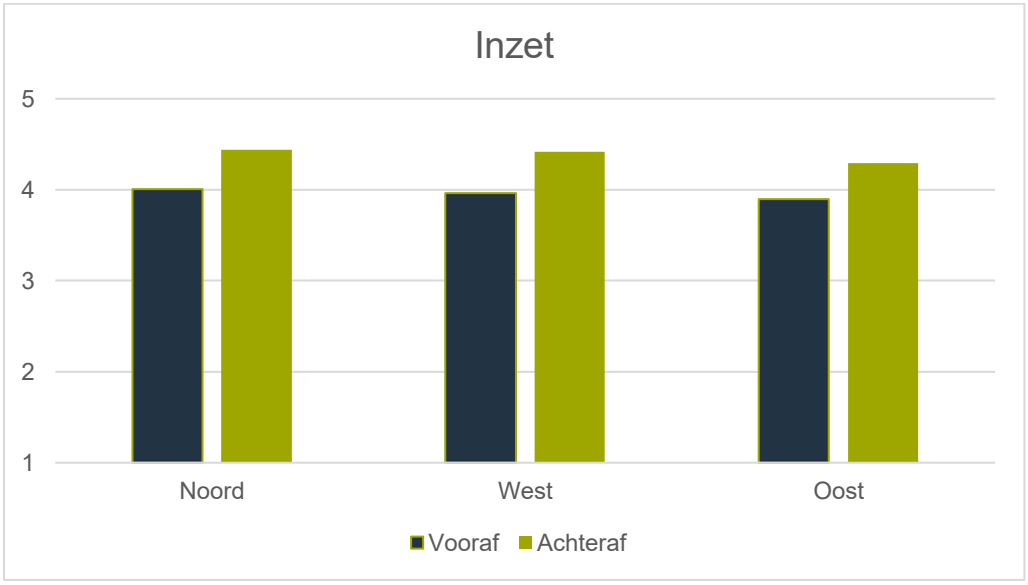

Figuur 20 Gevoel van verbondenheid met de buurt na afloop van het stadsdeelpanel

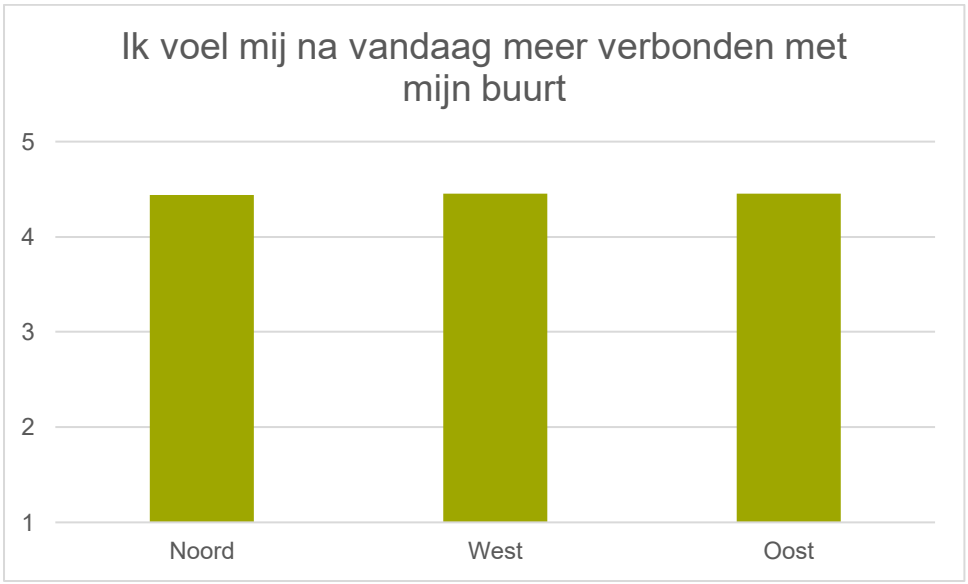

2.4 Wat kunnen we leren van drie stadsdeelpanels?

Dit rapport wordt afgesloten met een korte reflectie op de inzichten uit de evaluatie onder deelnemers. Drie stadsdelen beten het spits af: Stadsdeel West, Oost en Noord hebben als eerste ervaring opgedaan met dit nieuwe instrument om Amsterdammers te betrekken. Door het instellen van dit instrument biedt de gemeente bewoners de mogelijkheid om te adviseren over oplossingen voor problemen die spelen in hun directe leefomgeving. Een achterliggend doel is het vergroten van betrokkenheid van bewoners bij maatschappelijke vraagstukken en het vertrouwen in de gemeente.

Het stadsdeelpanel is geïnspireerd op het burgerberaad. Er staan vraagstukken centraal uit de directe leefomgeving waar bewoners vanuit hun ervaring opvattingen of ideeën over hebben. Het streven is om een afspiegeling van de bewoners te bereiken en betrekken. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van onder andere willekeurig uitnodigen (loting). Om de drempel om mee te praten voor bewoners niet te hoog te maken, gaat het om één bijeenkomst van een dag en een online stemming. De korte tijd voor die beschikbaar is, brengt beperkingen met zich mee wat betreft de diepgang van de gesprekken en adviezen. Deelnemers praten primair vanuit hun eigen ervaring mee. De kennis die wordt ingebracht komt van organisaties en initiatieven uit de buurt, en niet van wetenschappers zoals in burgerberaden. Deelnemers krijgen een vergoeding voor hun deelname. De adviezen worden aangeboden aan de stadsdeelcommissie, die op haar beurt het dagelijks bestuur van het stadsdeel adviseert.

De resultaten laten zien dat het stadsdeelpanel grotendeels nieuwe groepen bewoners betrekt. Meer dan 85% van de bewoners praat voor het eerst mee met de gemeente. Het lukt ook goed om bewoners met verschillende achtergrondkenmerken te betrekken. De deelnemersgroep is divers wat betreft de meeste kenmerken waarop is geloot: leeftijd, gender en woontype (West en Oost). Theoretisch opgeleiden zijn oververtegenwoordigd in de panels. In Noord is de organisatie er goed in geslaagd om bewoners met een praktische opleiding te betrekken. Dat de deelnemers geen representatieve groep vormen op alle kenmerken, is begrijpelijk en helaas ook onvermijdelijk (vanwege zelfselectie).

Het stadsdeelpanel adviseert de stadsdeelcommissie. Deze commissie adviseert op haar beurt het dagelijks bestuur van het stadsdeel welke minder en andere bevoegdheden heeft dan het college van Burgemeester en Wethouders. Anders dan bij een burgerberaad gaat de invloed van adviezen van een stadsdeelpanel over meer schijven en is deze minder duidelijk vooraf vastgelegd. Ook was er in deze panels geen sprake van een – politiek of maatschappelijk – omstreden kwestie. Er is gekozen voor algemene, brede onderwerpen.

Gelet op de status van de adviezen van het stadsdeelpanel is diversiteit van de deelnemersgroep en het gegeven dat bewoners worden bereikt die niet eerder hebben

geparticipeerd belangrijker dan in hoeverre er sprake was van een (statistisch) representatieve groep. De diversiteit van de deelnemersgroep zal eraan bijdragen dat de adviezen van de panels door bewoners als legitiem worden gezien. Overigens blijft extra aandacht voor het betrekken van bewoners met een praktische opleiding en jongeren bij alle vormen van participatie belangrijk.

Bewoners doen met name mee uit betrokkenheid bij hun stad. Invloed uitoefenen op beleid wordt minder vaak genoemd als reden om mee te doen. In Noord geven relatief veel bewoners aan dat de vergoeding ook een rol heeft gespeeld.

Deelnemers zijn over het algemeen heel positief over hun deelname aan het stadsdeelpanel. Het rapportcijfer ligt rond de 8. Deelnemers zijn na afloop nog positiever over het stadsdeelpanel als participatie-instrument dan vooraf. Deelnemers hebben ervaren dat de gemeente hun opvattingen en ideeën voor het stadsdeel belangrijk vindt. Ze voelen zich gehoord door de gemeente. Ook is er waardering voor de mogelijkheid die de panelbijeenkomst biedt om andere bewoners te ontmoeten. Deelnemers vinden het leuk om met medebewoners met diverse achtergronden en perspectieven te praten over wat er speelt in hun buurt te praten. Hoewel de stadsdeelpanels van elkaar verschilden wat betreft onderwerp en opzet, maakt dat niet substantieel uit voor de waardering van deelnemers.

Het merendeel van hen zou een volgende keer opnieuw deelnemen als het onderwerp hen zou interesseren. Deelnemers benoemen verbeterpunten voor de uitvoering van het stadsdeelpanel, maar zijn positief over het instrument als zodanig. Verbeterpunten over de drie panels betroffen 1) *betere uitleg* over het stadsdeelpanel zelf en wat er na afloop met de aanbevelingen gebeurt 2) *faciliteiten* op de locatie (Oost) en 3) onderdelen van de *programmering* (invulling informatiemarkt, beschikbare tijd voor gesprekken en ontbreken van een plenaire afsluiting).

Deelnemers hebben niet al te hoge verwachtingen van de opvolging van de adviezen. Ze geven aan te verwachten dat er serieus naar gekeken zal worden maar dat dit niet betekent dat de aanbevelingen van het stadsdeelpanel direct één op één zullen worden overgenomen. Bewoners hebben achteraf iets meer vertrouwen in de opvolging van de aanbevelingen door de stadsdeelcommissie dan vooraf. Ook is hun vertrouwen in de aanpak van de gemeente voor wat betreft het onderwerp dat centraal stond wat toegenomen.

Deelname aan het stadsdeelpanel draagt, zo laten de resultaten zien, ook bij aan meer betrokkenheid van deelnemers bij het onderwerp of vraagstuk van het stadsdeelpanel, dus bij wat er speelt in hun buurt en wijk. Ook de bereidheid van deelnemers om zelf een bijdrage te leveren, is direct na afloop van de dag toegenomen. Tot slot heeft deelname aan de panelbijeenkomst een voorzichtig positief effect op het gevoel van betrokkenheid bij de buurt. Om te voorkomen dat dit positieve effect op betrokkenheid bij hun omgeving

wegebt, is het belangrijk dat het contact dat tot stand is gebracht met bewoners een vervolg krijgt.

Kortom, hoewel de uitvoering van het stadsdeelpanel op onderdelen kan worden verbeterd, is het vanuit het perspectief van bewoners een waardevol instrument dat hen op een prettige en leuke manier de gelegenheid biedt om ideeën en opvattingen in te brengen bij de gemeente. Deelname aan het stadsdeelpanel wordt door hen als positief ervaren vooral vanwege het contact en de gesprekken met andere bewoners. De resultaten laten zien dat deelname aan een stadsdeelpanel zowel lijkt bij te dragen aan betrokkenheid bij het vraagstuk en de buurt, als in enige mate het vertrouwen in de aanpak van de gemeente als het gaat om het vraagstuk. Of deelnemers daadwerkelijk invloed hebben gehad op beleid van de gemeente, weten we nog niet en hangt af van de follow up van de aanbevelingen door de stadsdeelcommissie. Voor het vertrouwen van deelnemers is het cruciaal dat hun aanbevelingen zeer serieus worden genomen en dat hier transparant en zorgvuldig over wordt gecommuniceerd.

Hoofdstuk 3 Conclusies en reflectie

In voorgaande hoofdstukken hebben we uiteengezet hoe betrokken stadsdeelcommissieleden, bestuurders van het stadsdeel, ambtenaren van de stadsdelen en deelnemers aan de eerste drie stadsdeelpanels dit instrument hebben ervaren. Op basis van de resultaten uit het onderzoek zijn aanbevelingen gedaan over hoe de stadsdeelpanels kunnen worden verbeterd. In dit hoofdstuk trekken we overkoepelende conclusies en reflecteren we op de introductie van het instrument.

Algemene tevredenheid

Het onderzoek toont aan dat betrokken bewoners, ambtenaren en stadsdeelcommissieleden over het algemeen tevreden zijn met het instrument stadsdeelpanels zoals het is uitgevoerd. Deelnemers voelen zich gehoord door de gemeente en waarderen de mogelijkheid om andere bewoners uit hun buurt of wijk te ontmoeten. Gesproken ambtenaren en leden van de stadsdeelcommissies waarderen vooral dat zij kennismaken met - en input krijgen van een meer diverse en representatieve groep bewoners dan bij traditionele participatie- of inspraakprocessen. Het deelnemersonderzoek bevestigt dit: meer dan 85% van de deelnemers heeft nog niet eerder deelgenomen aan een dergelijk participatieproces. Met loting is een diverse groep deelnemers bereikt, desondanks zijn theoretisch opgeleide bewoners (HBO en WO) oververtegenwoordigd onder de deelnemers. Stadsdeelcommissieleden zijn blij met de adviezen van de stadsdeelpanels en voelen zich hierdoor gesterkt in hun rol ten opzichte het dagelijks bestuur van hun stadsdeel en ten opzichte van de centrale stad.

In de vorige hoofdstukken hebben we ook verbeterpunten benoemd met betrekking tot de voorbereiding, uitvoering en opvolging van de stadsdeelpanels zoals betere begeleiding van stadsdeelcommissies in de voorbereiding, duidelijkheid over de doelstelling van het stadsdeelpanel, een heldere uitleg aan deelnemers over het vraagstuk, de rol van het panel en de follow-up, het positioneren van de expertise/informatie, meer tijd voor deliberatie en het behouden van scherpte in adviezen tijdens de besluitvorming na de dag. Deze verbeterpunten zijn het gevolg van het tegelijkertijd nastreven van meerdere doelen, zonder duidelijke keuze voor een beperkte set te realiseren doelen.

Ambitieuze doelen en programma's

Het stadsdeelpanel is bedoeld om het bestuurlijk stelsel te versterken: om de positie van stadsdeelcommissies te versterken en inbreng van bewoners structureel een plek te geven in besluitvorming van het stadsdeel. In de uitwerking van het instrument en de

toepassing ervan in de praktijk zijn er extra doelstellingen toegevoegd, gericht op onder andere de verbinding met andere bewoners en de buurt. De vraag is of deze verschillende doelstellingen binnen de randvoorwaarden van de stadsdeelpanels, een bijeenkomst en een online stemming, kunnen worden gerealiseerd. Er lijkt simpelweg te weinig tijd te zijn om alle doelen goed uit te werken. Het doel om adviezen uit te brengen lijkt hierdoor minder goed uitgewerkt dan hoe dit aanvankelijk bedoeld was.

Daarnaast worden stadsdeelpanels sterk beïnvloed door de rol van de stadsdeelcommissie om het dagelijks bestuur van het stadsdeel te adviseren. De stadsdeelcommissie heeft zelf geen directe zeggenschap over wat er gebeurt in het stadsdeel. Het stadsdeelpanel adviseert daarmee een adviesorgaan. Op papier committeert het college zich ook aan uitgebrachte adviezen (Gemeente Amsterdam, 2022c, p.8), maar het ontwerp van de drie onderzochte stadsdeelpanels leverde alleen adviezen op voor de drie stadsdeelcommissies. Om te voorkomen dat bewoners teleurgesteld raken over adviezen die niet worden gerealiseerd, kiezen stadsdeelcommissies en begeleidende bureaus ervoor om het uitbrengen van adviezen niet veel te benadrukken. Verdieping in het vraagstuk, in beschikbare expertise of in perspectieven van andere bewoners spelen vooralsnog een relatief kleine rol tijds de stadsdeelpaneldag, terwijl deze nodig zijn om adviezen uit te brengen. Ook de uitleg over de rol van het stadsdeelpanel en de concrete follow-up van adviezen in de plenaire programmaonderdelen is summier.

Raadplegen of adviseren[4]

De eerste drie stadsdeelpanels hebben door keuzes in de voorbereiding en uitvoering en follow up meer het karakter van een raadplegend - dan van een adviserend instrument gekregen.

Er is sprake van raadplegen of consulteren wanneer de overheid inbreng van bewoners verzamelt, vaak over een open en brede vraagstelling. Deelnemers kunnen vanuit hun eigen perspectief ideeën, ervaringen en zorgen naar voren brengen, zonder in gesprek met elkaar tot gezamenlijke adviezen te komen. Er is sprake van adviseren wanneer de overheid een afgebakende vraagstelling voorlegt aan participanten. Adviseren vereist dat deelnemers delibereren, dat wil zeggen verdiepende gesprekken voeren, over het vraagstuk en gezamenlijk een of meer adviezen formuleren.

De brede onderwerpen en open vraagstellingen die in deze drie pilot panels centraal stonden, en de gekozen opzetten, passen beter bij raadplegen dan bij adviseren (Bleijenberg & Kelder, 2021). Bij het raadplegende karakter past ook dat deelname

[4] De gemeente maakt onderscheid tussen vormen van invloed (informeren, reageren, adviseren en samenwerken) die niet aansluit op het hier gehanteerde onderscheid tussen consulteren/raadplegen en adviseren.

(vooralsnog) eenmalig is, dat er is gekozen voor niet controversiële onderwerpen en dat er beperkte aandacht is voor het delen van kennis met deelnemers. En nogmaals: de gemaakte keuzes voor de eerste drie stadsdeelpanels hebben ervoor gezorgd dat een diverse groep bewoners bereikt is en dat betrokken stadsdeelcommissieleden, ambtenaren en deelnemers positief terugkijken op de stadsdeelpaneldagen.

Het aanvankelijke doel van stadsdeelpanels, om invloed van bewoners te vergroten op wat er gebeurt in hun stadsdeel, lijkt in de uitvoering meer naar de achtergrond te zijn verdwenen. Als de gemeente dit doel wil handhaven en het stadsdeelpanel wil door ontwikkelen tot een instrument waarmee bewoners de gemeente kan adviseren, zijn grotere aanpassingen nodig. Bijvoorbeeld door flexibeler om te gaan met de eisen met betrekking tot het aantal deelnemers en bijeenkomsten. Meer tijd voor verdiepende gesprekken gedurende meerdere bijeenkomsten zal bijdragen aan de kwaliteit en onderbouwing van adviezen, hetgeen de doorwerking ervan ten goede kan komen. Of door meer invulling te geven aan het commitment van het college aan adviezen van het stadsdeelpanel (Gemeente Amsterdam, 2022c). Met een sterker mandaat van het college kan de nadruk bij stadsdeelpanels meer komen te liggen bij de programmaonderdelen gericht op advisering, zoals kennisoverdracht en deliberatie.

Samenvattend heeft de gemeente met het instellen van de stadsdeelpanels een instrument geïntroduceerd waar stadsdeelcommissie, ambtenaren en deelnemers positief op terugkijken. In hoofdstuk 1 en 2 is, vanuit het perspectief van de organisatie en van deelnemers, een aantal aanbevelingen geformuleerd voor verbetering. Wanneer het stadsdeelpanel structureel wordt ingezet in de stadsdelen als instrument om bewoners meer invloed te geven en de positie van de stadsdeelcommissie te versterken, is het nodig om de balans tussen de beoogde doelen en de opzet van het instrument aan te scherpen.

Bronnen

Bleijenberg, C.E. & Kelder, I. (2021). *Keuzes maken voor participatietools*, Hogeschool Utrecht.

Bleijenberg, C. E. (2021). In gesprek of uitgepraat? Over de betekenis van gesprekken voor het verloop van lokaleparticipatieprocessen. (Doctoral dissertation, Radboud Universiteit Nijmegen). Radboud Repository.

Brenninkmeijer, A.F.M., Kruiter, A.J., De Vries, J., Van Twist, M.J.W. & Van der Vlugt, Y.M. (2016). *Amsterdam 2020, Advies- en evaluatiecommissie bestuurlijk stelsel Amsterdam*.

Gemeente Amsterdam (2022a). *Voorgenomen hoofdlijnen bestuurlijk stelsel. Vanaf 2022*. Geraadpleegd op 15 juni 2025, van https://openresearch.amsterdam/nl/page/69147/voorstel-verbeteringen-bestuurlijk-stelsel

Gemeente Amsterdam (2022b). *Reactienota. Uitkomsten inspraak en participatie bij de voorgenomen hoofdlijnen Bestuurlijk Stelsel vanaf 2022*. Beschikbaar op: https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/10229935/1#search=%22stadsdeelpanel%22

Gemeente Amsterdam (2022c). *Leidraad starten met stadsdeelpanels*. Beschikbaar op: https://openresearch.amsterdam/image/2023/1/9/leidraad_starten_met_stadsdeelpanels.pdf

Gemeente Amsterdam (2022d). *Handboek uitvoeren stadsdeelpanels*. Beschikbaar op: https://openresearch.amsterdam/image/2023/1/9/handboek_uitvoeren_stadsdeelpanels.pdf

Heijden, F., & Korzilius, H. P. L. M. (2021). *Waarderende teamontwikkeling*.

Lind, E. A., & Tyler, T. R. (1988). *The social psychology of procedural justice*. Springer Science & Business Media.

Movisie (2021). Inclusie en diversiteit: wat, waarom en hoe? Geraadpleegd op 5 november 2024, van Essay Inclusie en diversiteit. Wat, waarom en hoe? | Movisie

OECD. (2020). Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave. Geraadpleegd op 16 september 2024 van 339306da-en.pdf

Ongevraagd advies van de stadsdeelcommissie Oost (2025a). Beschikbaar op: https://oost.notubiz.nl/document/15139755/1/Ongevraagd+advies+308+van+het+lid+Van+der+Schaaf+cs+over+uitkomsten+stadsdeelpanel?connection_type=1&connection_id=9057394

Ongevraagd advies van de stadsdeelcommissie Oost (2025b). Beschikbaar op: https://oost.notubiz.nl/document/15458794/1#search=%22ongevraagd%20advies%20308%22

Overheid.nl (2025). *Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022*. Geraadpleegd op 15 juni 2025, van: https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR673559/

Pierce, J. L., Kostova, T., & Dirks, K. T. (2001). Toward a theory of psychological ownership in organizations. *Academy of management review*, 26(2), 298-310.

Scott, J.C. (2008). *Seeing Like a State : How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*. Yale University Press

Uitvoeringsplan (2025*). Uitvoeringsplan ongevraagd advies 308 over uitkomsten stadsdeelpanel 2024 herzien – begroting 15-04-2025 (bijlage 3)*. Beschikbaar op: https://oost.notubiz.nl/document/15536425/1#search=%22stadsdeelpanel%22

Van den Bos, K. (2023). The Fair Process Effect: Overcoming Distrust, Polarization, and Conspiracy Thinking. Cambridge University Press.

Van Zuydam, S., De Jong, W., Van Ostaaijen, J. & Hendriks, F. (2020). *Evaluatie bestuurlijk stelsel Amsterdam. Bestuurlijke rapportage*. Necker van Naem, Tilburg University.

Bijlagen

Bijlage 1 Lijst geïnterviewden

Stadsdeel	Functie	Datum
West	Stadsdeelcommissielid (PvdA) en kerngroeplid	9 september 2024
	Projectleider stadsdeelpanel West	11 september 2024
	Directeur en participatieprofessional Tertium	16 september 2024
	Dagelijks Bestuurder Amsterdam West en onderzoeksadviseur en strategisch adviseur Amsterdam West	15 oktober 2024
	Stadsdeelcommissielid	19 mei 2025
	Stadsdeelcommissielid (VVD)	21 mei 2025
Oost	Projectleider stadsdeelpanel Oost	21 oktober 2024
	Stadsdeelcommissielid (PvdA) en kerngroeplid	21 oktober 2024
	Mede-oprichter en participatieprofessional Public Mediation	22 oktober 2024
	Stadsdeelcommissielid (VVD)	19 mei 2025
Noord	Projectleider stadsdeelpanel Noord	26 februari 2025
	Stadsdeelcommissielid (PvdA) en kerngroeplid	6 maart 2025
	Participatieprofessionals Public Mediation	13 maart 2025
	Dagelijks Bestuurder Amsterdam Noord	19 maart 2025

Bijlage 2 Focusgroepen en aanwezigen

Focusgroep	Aanwezigen
Stadsdeel West 17 september 2024	Senior adviseur Stedelijk Team Participatie
	Projectleider stadsdeelpanel
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (Groenlinks)
	Communicatieadviseur stadsdeelcommissie
	Gebiedsmanager
	Onderzoeksadviseur
	Secretaris stadsdeelcommissie
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (PvdA)
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (BIJ1)
	Bestuursadviseur
	3 onderzoekers Hogeschool van Amsterdam
Focusgroep Stadsdeel Oost 4 november 2024	Dagelijks bestuurder
	2 stadsdeelcommissie- en kerngroepleden (D66)
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (SP)
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (DENK
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (Méérbelangen)
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (PvdA)
	Projectleider stadsdeelpanel
	Bestuursadviseur
	Trainee Stedelijk Team Participatie
	Gebiedscoördinator en opdrachtgever democratisering stadsdeel Oost
	3 onderzoekers Hogeschool van Amsterdam
Stadsdeel Noord 14 maart 2025	Bestuursondersteuner van Dagelijks Bestuurder
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (PvdA)
	Participatieadviseur Stedelijk Team Participatie
	Gebiedsmanager
	Adviseur stadsdeelcommissie

	Projectleider stadsdeelpanel
	3 onderzoekers Hogeschool van Amsterdam
Afsluitende focusgroep 18 juni 2025	Onderzoeksadviseur Stadsdeel West
	Gebiedsmanager Stadsdeel West
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (PvdA) Stadsdeel West
	Projectleider stadsdeelpanel Stadsdeel Oost
	Dagelijks Bestuurder Stadsdeel Oost
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (SP) Stadsdeel Oost
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (PvdA) Stadsdeel Oost
	Gebiedscoördinator en opdrachtgever democratisering stadsdeel Oost
	Adviseur stadsdeelcommissie Stadsdeel Noord
	Stadsdeelcommissie- en kerngroeplid (PvdA) Stadsdeel Noord
	Participatieadviseur Stedelijk Team Participatie
	3 onderzoekers Hogeschool van Amsterdam